

ERENG

F. Liiv.

Nr. 4 APRILL 1939

S I S U:

15 aastat vabaharidusliku töö juhtimist.

O V S — Lühivestlus juubilariga.

K a r l L a a n e — Raadio kasutamisest vabaharidus-
töös.

E e r o — Võimatus.

E l m a r O j a — Näitetrupid kõnelevad...

H a r r i A h e l — „Mõni sõna noortest“ puhul.

J. U u s t a l u — Raamatukogu ja teaduse popularisee-
rimine.

E n n V a i g u r — Maa väiketeatrite arvustamisest.

E. O. — Juhiseid „Inimesed teelahkmel“ lavastamiseks.

Mitmesugust.

ARJENG

× VABAHARIDUSTÖÖ JA MAATEATRI AJAKIRI ×

Pea- ja vastutav toimetaja Evald Vender. Tegev toimetaja Leo Soonberg. Vabaharidustöö osa toimetaja Neeme Ruus. Maateatri osa toimetaja Andres Särev. Toimetuse liikmed: E. Oja, J. Rummo, J. Ruus ja A. Sibul.

Väljaandja EESTI HARIDUSLIIT. Toimetus ja talitus: Tallinn, Uus tn. 2, tel. 452-64. Ilmub kord kuus, väljaarvatud 2 suvekuud. Tellimishind: 2 kr. aastas, 1 kr. poolaastas. Üksiknumber 25 senti.

Nr. 4

29. aprillil 1939

XIII aastakäik

15 aastat vabaharidusliku töö juhtimist

Evald Vender

Käesoleva aasta 1. aprillil täitus 15 aastat ajast, mil Eesti Haridusliidu praegune juhataja Evald Vender valis oma elukutseks vabaharidusliku tegevuse, astudes 1924. a. 1. aprillil Eesti Karskusliidu teenistusse abisekretärina ja instruktorina Tartus. Karskusliidu teenistuses ei saanud juubilar olla kaua, sest juba järgmise aasta detsembris kutsuti ta Tartust Tallinna Eesti Haridusliidu sekretäriks, kusjuures jäi tema õlgadele kogu Haridusliidu töö juhtimine, korraldamine ja väljaarendamine kuni käesoleva ajani. Ametnimetus on hiljem ümbernimetatud peasekretäriks ja möödunud aastal juhatajaks.

Peab märkima, et Evald Venderi juhtimisel on Eesti Haridusliidu tegevus arenenud hoogsalt, haarates kõiki seltskondlikke vabaharidustöö alasid, eriti aga viimasel ajal nii rohkesti rakendamist leidnud õpiringilist tööviisi.

Peale eespool mainitud tegevuse Eesti Haridusliidus Evald Vender on võtnud elavalt osa ka muust seltskondlikust tegevusest olles mitme üldtuntud organisatsiooni asutajaks ning juhiks.

Ka näitekunsti alal, eriti aga meie maa amatööriteatri arendajana, ei saa E. Venderi tegevust jätta märkimata. Ta oli hulk aastaid Draamastudio ühingu esimeheks, kuu-

lub Maateatri Näitejuhtide ühingu juhatusse jne.

Tegevuse eest kaitseliidu alal omab E. Vender Kaitseliidu Valgeristi.

Evald Vender sündis 30. jaanuaril 1901. aastal Virumaal, Vaivara vallas, talupere-mehe pojana. Haridust ta omandas Vaivara alg- ja kihelkonnakoolis, Narva kommerts-koolis ja Tartu ülikoolis.

OVS

E. Haridusliidu juhatajal Evald Venderil täitus käesolevas kuus 15 aastat kutselist vabaharidustööd. Kuna juubilarite tegevus on pidevalt olnud seoses E. Haridusliidu tegevusega, siis ei võiks olla vähe huvi pakuv järgnev lühivestlus.

— Kas on ka seltskondlike organisatsioonide tegevuse üldilme selle aja jooksul palju muutunud? algan.

— Sellele ainult jah ja ei-ga vastata on raske, vastab usuteldav. Ja nagu meeletades seltside tegevust sellest ajast, mil ta oli veel „värskel“ instruktor, ta jätkab: — Muutunud on siiski palju, nagu igal muulgi alal. Seltsid tegutsesid ju ka siis, ja vägagi energiliselt, kuid see tegevus toimus siiski teisiti kui tänapäeval. Tegutseti sageli rohkem tegutsemise pärast kui teadlikult ja kavakindlalt. Nüüd aga on seltside tegevus võtmas kindlamat ilmet. Ei olegi enam nii väga uudne ja haruldane, et seltsid koostavad peale rahalise eelarve ka täpsed tegevuskavad ja et need leiavad ka täitmist ning teostamist.

Ent ka välised tööolud on tunduvalt lahedamad ja avaramad. Nimetame kas või meie rahvamajugi, ehkki nende võrk on veel vägagi palju soovida jättev. Kus aga seltside tegelased on asja võtnud kavakindlusega ja südamesoojusega, sinna on ka kerkinud päris kenad seltside kodud rahvamajade näol.

— Kui ma ei eksi, siis olete kutseliste kultuuritegelaste ühingu esimeheks. Mis

Viisteist aastat tegutseda vabatahtliku ideelise organisatsiooni juhina, pealegi kui need aastad on täis lakkamatut heitlust, eriti asutamise ajajärgul, see kohustab meid seda märkima ja soovima Evald Venderile kui alati optimistlikule ja väsimatule töömehele jätkuvat energiat ja tööindu vabaharidusliku tööpõllu viljelemisel.

Lühivestlus juubilariga

ühing kavatseb või on teinud kutselise vabaharidustegelaste hüvanguks?

— Jah, seda nüüd küll, kulun sellesinase ühingu juhatusse esimehena, ja võin ütelda, et ühing on ka püüdnud nii mõndki teha, mis võimalik. Ja teha on palju! Näiteks ei ole loomulik, et inimestel, kes on tulnud riigiteenistusest vabaharidustöö põllule, ei võeta pensioni arvestamisel arvesse riigiteenistuses oldud aega, ja vastupidi. Haridusliidugi teenistuses on vabahariduslikud töötajad peamiselt need, kes on olnud kauemat aega õpetajaiks, kuid õpetajaks olemise aastaid neil ei arvestata. Ühing on siin astunud vastavaid samme, ja loodame, et neil peaks olema ka tulemusi. Haiguskindlustuselt on vabaharidustegelane nagu lind oksal. Ka ei ole loomulik see nähtus, et pensioni suurus määratakse alles siis, kui inimene on läinud pensionile. Niiviisi ei või millalgi teada, kuipalju sulle heaks arvatakse pensioni määrata.

— Te olete alati suhtunud kaasaaitavalt meie maa amatöörteatri tegevusele nii nõu kui ka jõuga. Ka olete ka ise tegutsenud maalavadel?

— Esimest korda puutusin kokku lavaga 30 aastat tagasi koolipoisina. Olin siis 9-aastane. Ma ei mäleta mängitava tüki nime, küll aga seda, et poistega ise omavahel tegime proove ja pärast saime õpetajalt esinemise eest kiita. Hiljem Narvas õppides, kui olin suurem poisiklutt, siis juba olin „asjamees“ koolinäidendite lavastamisel.

20 aastat tagasi algasin tegevust maanäitejuhina, töötades Vaivaras, Lüganusel ja hiljem Tartus. Esimese kooli näitekunsti alal sain K. Rutoff'ilt, kes oli meil Vaivaras näitejuhiks. Meil valiti esimene näitejuht vist juba 1905. a., nii et see näitejuhtide valimine polegi nii uudne asi.

Rutoffi koolist on jäänud mulle hästi meele E. Vilde „Side“, kus mängisin vana raamatukaupmeest, ja Molieri „Ihnus“, kus olin Hapagoni osas.

Kui palju me suutsime pakkuda, seda ma muidugi ise ei oska hinnata, aga tööd tehti päris tublisti. Sellest ajast, kui juba ise teutsesin lavastajana, on hästi meeles, et „Tuulte pöörisele“ tegin 12 täit proovi ja pealeselle üksikute etteastete harjutusi.

— Teie muljeid nüüdsest maa amatöörteatrist?

— Maateater teeb praegu tõsist ja pingutavat tööd, et lülitada vabaharidustöö tervikusse jõulise ja mõjuva tegurina. Ja näitekirjandus? Minu arusaamise järgi ei ole meie näitekirjanduse tase nii madal kui kurdetakse. Kui on tubli näitejuht, küll see teab, kuidas kehvemutki näidendit sobivalt lavastada. Muidugi nõuab see näitejuhilt lisatööd, aga ega ilma tööta midagi saa.

— Mõnelt poolt on avaldatud arvamist, et kutseline rändteater võiks asendada maa amatöörteatrit. Kas see on nii?

— Ma ei usu, et kutseline teater võiks asendada maa amatöörteatrit, sest lavastamine ja mängimine ei ole ainult teistele, publikule, pakkumine, vaid näidendi õppimine ja ettevalmistus on ka igale tegelasele sisemist rahuldust pakkuv loomine.

— Uusi kavatsusi vabaharidustööks?

— Peame ükskord jõudma niikaugemale, et vabaharidustööd tunnustatakse mitte ainult sõnadega kongressidel ja kliše hinnan eest ajalehte paigutatavas juubelikirjutuses, vaid et vabaharidustööle antakse vääriline koht meie haridussüsteemis.

Töös eneses peame tõstma esiplaanile kodaniku kasvatus, kes teab, mis elu talt nõuab ja kuidas ta neid nõudeid suudab rahuldada. Igapäevase elu ülesannete täitmisele ettevalmistamine peab saama küllaldase tähelepanu osaliseks. Ainult targutamisel ja tegeliku töö juures virelemisel ei

tohi olla kohta vabaharidustöös. Vabaharidustöö peab andma julgust ja usku endasse ja oskust oma võimete rakendamiseks.

— Kas meie seltside praegused töömehetodid võimaldavad eespoolnimetatud teostamist?

— Kus on rakendatud isetegevus õpiringide näol, seal teostub see kõige paremini. Tahaksin ainult näha õpiringidel rohkem praktilist ilmet.

— Kas ka kino sobib vabaharidustööks?

— Kultuurfilmi küsimus on olnud mulle südamelähedane, kuna olin ka sihtasutuse „Eesti Kultuurfilm“ üks asutajaid ja selle asutuse esimeseks esimeheks.

Tuleb jõuda niikaugemale, et kultuurfilm ja üldse väärtfilm tungiks ja pääseks ka maale. See aeg ei ole enam kaugel, kus seltsidel on võimalus filmi saatel kuulata ka kõnesid. Eeltööd selleks on juba käimas.

— Kuna olete kogu aeg olnud Eesti Haridusliidu üheks juhtivaks tegelaseks, siis — missuguseid muudatusi võib tähele panna liidu elus?

— Eks ole liidu elus muutunud mõndki. Käesoleva aasta 1. aprillil oli liidu bilanss ligi 100.000 kr., kui aga asusin liidu teenistusse, siis koosnes liidu varandus vaid „ühest ilusast kapist“ ja mõnest sulepeast.

Töö on selle aja jooksul tegijaid alati niivõrd tagaajanud, et pole märganudki sündinud muudatusi. Ja ega meil olegi midagi sündinud järsku — ikka pisitasa juure pingutades, kuni hiljuti teostunud majanduslike ettevõtete eraldamiseni liidust, milleks loodi K/Ü „Tarvik“.

Olen olnud liidu juhatuses liidu asutamise alates. Kui nii pajatada ühest ja teisest, siis kergivad silme ette liidu asutamise päevad. See oli I Eesti Hariduskongressil, mis toimus 1923. a. detsembrikuus, kus otsustati asutada hariduslike seltside keskselts Eesti Haridusliit. Liidu I asemike kogu koosolek toimus Tallinnas 1. nov. 1924, mida võimegi lugeda Eesti Haridusliidu sünnipäevaks. Liidu esimeesteks on selle aja jooksul olnud J. Annuson, J. Tõnisson, K. Eenpalu, O. Köster ja E. Särgava, kes praegugi on liidu esimeheks.

Raadio kasutamisest vabaharidustöös

Vaevalt kümme aastat tagasi oli raadio alles katsetamisajajärgus olevaks tehnikaks uudisharrastuseks, millega tegelemine piirdus enam-vähem kitsama ringkonnaga, nagu mingi erialalise spordiharrastusega. Tänapäeval aga võime kõnelda raadiost juba kui ühest tähelepandavaimast kultuuriavaldusest, millest osasaamine päev-päevalt saab võimalikuks järjest laiematele rahvahulkadele, ja õige paljudele on ta muutunud otsekui esmajärguliseks elutarbeks, millela ei osata tänapäeva elu enam hästi kujutella. Hea raadiovastuvõtja võimaldab nautida kunstiväärtuslikku muusikat, kuulata sisukaid kõnesid ja loenguid ning olla kontaktis kiiresti ruttava aja kirevate sündmustega... Ja kõige selle juures ta on saanud kättesaadavaks ka keskpärase sissetulekuga kodanikule.

Arusaadavalt ei saa seepärast enam vaidikes mõelduda raadiost ka kui reaalsest tänapäeva vabaharidustegurist, mis sellasena väärib tähelepanu, teadlikku korraldamist ja kasutamist.

Kõigepealt muidugi on raadio kujunenud oluliseks enesearendamise ja vaimse vahelduse võimaldajaks isiklikus elus, kodudes, olles tõhusaks täienduseks kirjanduse ja muude enesearendamistegurite kõrval. Muidugi vajab aga raadio teadlikku kasutamist, et ta võiks tulla kasuks suuremal määral. Hoolimata elava sõna suuremast kaasahaaravusest, võrreldes vaikiva kirjasõnaga, ja muude helisaadete suuremaist elamuslikest mõjudest, vajavad needki s ü v e n e m i s t, mõtteis-kujutuslik edasi elamist ja ka täiendavalt teistegi allikate kasutamist (eeskätt muidugi kirjanduse näol), et sellest võiks olla tõelist kasu enda vaimsel rikastamisel. Mõistagi ei saa raadio olla selleks siis, kui ta on vaid esemeks, mis kodudesse toob küll rohkem „lärm“, mida aga ei vaevuta kuulama ja kuuldusse süvenema.

Peale isikliku raadio kasutamise vajab

see tähelepanu ka kui arvestatav kollektiivse vabaharidustöö vahend. Muidugi ei saa siin kõnelda raadiost kui avaldusest, mis võiks ja saaks asendada teisi, varem tuntud ja harrastatavaid vabaharidustöö avaldusi, küll aga võib ta neid mõjukalt täiendada ja rikastada. Selleks vajab aga raadio rakendamise ja kasutamise vabaharidustöös teadlikku organiseerimist. Pole kahtlust, et seni on selle küsimuse korraldus olnud siiski enam-vähem juhuslikku laadi ning vajaks edaspidi küll suuremat tähelepanu. Seda vajadust rõhutavad korduvad soovivaaldused kohtadelt.

Tegelikult on küll raadiosaadet vabaharidustöö teenistuses kasutatud senigi, juba Eesti ringhäälingu algusaastaist peale. Selleks on ju endastmõistetavalt teataval määral kogu raadio-saade, eriti populaarteaduslikud loengud mitmekesistelt aladelt. Kuid kahtlemata vajavad eri käsitlust ja mitmesugused seltskondliku tegevuse ja vabaharidustöö organiseerimise küsimused, kuna sel alal tundub üldiselt veelgi õige suuri vajadusi ja teiseks see vajadus on jääv, kui seltskondlikus vabaharidustöös näha pidevalt arenevat ja täienevat nähtust. Raadiosaade annaks siin väga hinnatava ja tänuväärse võimaluse vabaharidustöö tööviiside rikastamiseks.

Kuidas ja mil määral raadio võiks leida rakendamist vabaharidustöös?

Pretendeerimata siinkohal lõplikult kujunenud seisukohtadele ja suuremale põhjalikkusele, kuna käesolev on selt alalt esmakordseid sõnavõtte, esitaksin küsimuse kohta mõned järgnevad algatusmõtted, toetudes seniseile vastavaile tähelepanekuile ja kogemusele.

Üldiselt raadiosaate rakendamist vabaharidustöös võiks teostada: 1) vabaharidustöö organisatsiooniliseks ja meetoodiliseks instrueerimiseks ja propagandaks, 2) vastavate populaarteaduslike ja muude erisaadete korraldamise

teel ja nende kasutamise organiseerimise kaudu kohtadel.

Esimeses osas oleks tarviline juba varakult vastava kava koostamine, et võimalduks teha vajalisi ettevalmistusi ja informeerida aegsasti kõiki asjahuvilisi org-e ja enesearendajate ringe. Kõigepealt muidugi on tarviline ringhäälingu saatest reserveerida vastav aeg seks otstarbeks. Ses osas oleksid vajalised üldiselt järgmiselaadsed saated:

1. Vastavad loengud ja kõned vabaharidustöö üldiste ja ideoloogiliste küsimuste kohta, kusjuures oleksid silmas peetud aktuaalsemad ja mitmekesiste eriorg-ide kohaselt vajalisemad küsimused. Seesuguseid loenguid võiks korraldada vabaharidustöö hooajal näiteks 2 korda kuus.

2. Pealeselle võiks ringhäälingu kaudu korraldada lähemat praktilist nõuannet mitmekesiste vabaharidustöö eriküsimuste kohta, nii umbes nagu seda tehakse põllumajanduses, tervishoius, pere-naistele jne. Ei peaks küll olema olulisi raskusi sellaste, näiteks 10-minutiliste, lühisaadete korraldamiseks kord nädalas kindlaksmääratud ajal. Selle vajadust siinkohal lähemalt põhjendada oleks vist küll üleaarne, kuna tegelikult on vabaharidustöö alal õige palju pisiküsimusi, millest aga on olenev üldine tegevuse edukus ja mille kohta vajatakse pidevamat nõuannet ja juhiseid, näiteks õpingulise tegevuse korraldamine, näitelavaline tegevus jne. Ka võiks selles osas esitada väärtuslikuma uudiskirjanduse tutvustamist jne. Muidugi vajab seegi osa teadlikku ja kavakindlat organiseerimist.

3. Ei tohi samuti unustada seoses eelnimetatud saadete korraldamisega raadio kaudu aeg-ajalt anda ka mõningaid töönäiteid, nagu neist seni on juba olnud üksikuid õpiringi-töökoosolekuid, millede vastu üldiselt tuntakse üsna suurt huvi ja mis teevad teoreetilised juhised palju konkreetsemaiks ja sellel d a s a mõistetavaimaks.

Teiseks vajaks raadiosaade kindlasti rakendamist ka otsese vabaharidustegurina, umbes nii nagu see on leidnud edukat arendamist kooliraadiona, ja nagu eespool märgitud, peale isikliku kasutamise kodudes, ka

kollektiivses enesearendamise töös, näiteks õpiringides, vaidlusõhtuil jne. Kuna loengute korraldamisel kohtadel näiteks tihti on raskusi vastavate lektorite saamisega ja see on ka enamasti seotud kuludega, siis võimaldaks siin nimetatud lünka teataval määral täita raadioloengute kasutamine. Siin on hüveks veel asjaolu, et võimaldub kuulata oma ala parimaid jõude, kuigi tõsi, raadioettekannet ei saa olla kõigiti küll nii mõjuv kui lektori esinemine vahetumalt koha peal.

Muidugi asetab raadio rakendamine vabaharidustöös seltsidele vajaduse muretse da ka rahvamajadesse tarvilise õppevahendina raadio-vastuvõtjaid, kui nende kasutamine ei ole võimalik samaks otstarbeks koolimajades.

Peale tavaliste raadios edasiantavate populaarteaduslike loengute tuleks koostada vabaharidustöö-hooajaks valimik loenguid, võttes arvesse enesearendajate huve ja üldisi kultuuritarbeid kohtadel. Sääraste loengute edasiantmise ajad tuleks määrata nii, et need kohtadel oleksid sobivad vastavate ühiskuulamise korraldamiseks. Muidugi tuleks siis ka vastav loengute sarja kava teha aegsasti kättesaadavaks kõigile asjahuvilistele org-ele ja enesearendajate ringidele. Nimetatud kava võiks sarnleda näiteks kooliraadio saatevihkudele, kusjuures see sisaldaks peale teemade, ettekannete aja jne. ka veel lähemaid materjale, mis hõlbustaksid loengute mõistmist ja annaksid võimaluse nende lähemaks läbitöötamiseks koha peal, näiteks mõningaid iseloomustavamaid arvulisi andmeid, diagramme, pilte jne., samuti juhatusi vastava kirjanduse kasutamiseks iseseisvaks täiendamiseks käsitusaine kohta, kuna tavaliselt piiratud ajalistsit loenguist üksi ei piisa. Samuti õpiringiliseks tegevuseks oleks kindlasti vajaline ka esitada mõningaid juhiseid kohapealse töökoosoleku korraldamiseks, esitades ühtlasi lähemaid arutlusprobleeme, mida saaks pärast loengut keskustelu osas edasi arendada. Kui kohtadel raadios kuulud loenguile liidetakse veel omalt poolt täiendavaid, eriti kohalike olude ja vajaduste kohaseid, ettekandeid kaasreferaatidena, kirjanduslike palade esitamisenä jne., võimaldub nii kergema vaevaga saavutada si-

sukaid ja meeleolukaid tööõhtuid ja ühtlasi mitte unustada aktiivse esinemispraktika omandamise võimalust. Teiseks aga mitmesugustel erijuhtudel ka tavaline raadiosaade võiks olla hinnatavaks võimaluseks mitmesuguste vabaharidustöö-avalduste illustreerimiseks, näiteks õpingikoosolekute nn. seltskondlikus osas muusika kuulamistena, referaatõhtute puhul jne.

Raadioettekannete puhul tekkinud lahendamata või täiendavaid selgitusi vajavate küsimuste puhul on võimalik kohalikel enesearendajail pöörduda kirjalikult saatekava korraldajate poole, kust siis saaks sobivuse korral vastata kas kirjalikult asjaosalisele või kasutada selleks ka reserveeritud aega saatekavast, näiteks 10-minutilis-

te nõuannete osas. See nõuaks muidugi küll saatekava korraldamisel vastavat eriarvestust ja tooks kaasa teatava lisatöö, mis aga siiski end tasuks.

Tähtis asjaolu, mis väärriks erilist tähelepanu raadiosaate järjekindlamal rakendamisel vabaharidustöös, oleks see, et see looks pidevama ja tihedama sideme vabaharidustegelaste vahel ning aitaks vältida võimalikku ükskõiksust ja loidumist kohtadel, tehes ühtlasi hõlpsamaks vabaharidus-ürituste sisustamise küsimuse.

Neil asjaoludel, pole kahtlust, väärrib küll kindlasti raadio rakendamine vabaharidustöö korraldamisel täit arvestamist, ja mida varem sellega tehakse algust, seda parem.

Eero

— Inimene on kahtlemata kõige paindlikum elusolend maailmas, lausus Adamson, kui ta oli lehitsenud mingit arstiteaduslikku kuukirja (meie kohvikuis on isegi sääraseid, ja kuna neis puuduvad moepildid, on neil ka kõik lehed terved ning loetavad).

— See tähendab, kuidas? päris Sanglepp. Kas sa mõtled kondiväänamist?

Adamson heitis Sanglepale halvustava pilgu.

— Uskusin, et istun intelligentsete inimeste seltskonnas, lausus ta. — Inimeste, kes tunnevad vähimasti oma emakeelt. „Paindlik“ ja „painduv“ — need on kaks iseasja. Peab taipama nüansse.

— Pole oluline, löi Sanglepp üleolevalt käega. Tüvi on igal juhtumil „p a i n d u m a“. Kui lähtuda morfoloogilisest seisukohast...

— Kas sa ei peaks lõugu, Sanglepp?! tähendas Paakspuu armastusväärse naeratusega. — Ära hüppa üle teisele ainele.

(Peab märkima, et Sanglepp tõepoolest on väga tume eesti keele alal. Ta ei tunne lihtsaimaidki nüansse, ehkki ta just selle pärast on avaldanud ajalehtedes terve rea

Võimatus

artikleid eesti keele õigesti kirjutamise ja hääldamise üle.)

— Kuidas ma teisele ainele hüppan?

— Adamson tahtis rääkida inimese paindlikkusest. Las ta räägib.

— Inimene on kõige paindlikum olend maailmas.

— Mis sa sellega mõtled?

— Ta harjub kõigea, lausus Adamson.

— Nii?

— Igatahes. Arseen näiteks on mürk.

Aga kui anda inimesele täna, ütleme, kümnendik milligrammi arseeni, homme kaks kümnendikku ja nii edasi, iga päev ikka pisut annust suurendades, siis jõuame lõpuks olukorran, kus inimene võib pista pool kilo arseeni põske, ilma et ta krimp-putaks selle juures silmakulmugi, kuna teine inimene seal kõrval, kes pole arseeniga harjunud, viskab vedru välja juba poole grammi juures. See on ilus näide inimese paindlikkuse kohta.

— Igatahes, laususin mina. — Adamsonil on õigus. Inimese paindlikkusel pole otsa ega äärt. Võtame näiteks Madridi. Kui esimesel õhurünnakul visati linna esimene pomm, siis oli linnas paanika. Ini-

Rannu Mnr. „Edu“ kodu-uurimise õpiring.

mesed jooksid uludes ja hambaid kiristades keldreisse ning varjendeisse, sõtkusid üksteist jalge alla, kisendasid. Selle juures pomm langes mitu tänavavahet eemale ega oleks mingil moel ohustanud elu. Nüüd aga, kus juba kaks aastat on oldud pommiraha all, on inimesed sellega juba harjunud. Pommid, ühesõnaga, ei ärrita neid enam. Istub näiteks senjoor Fernando Gonzales de la Caramba — sama isand, kes kahe aasta eest puged diivani alla, kui mõni pomm kas või kuskil kaugel plahvatas — noojah, istub seesama senjoor nüüd oma toas, sööb kapsasuppi ja tuleb, ütleme, Franco kahuripomm läbi seina, viib poole söögilauda don Caramba nina est ära ja riivab küljega doni vuntsi, — aga don Caramba ei mõtlegi diivani alla pugeda. Kõige enam, mis ta teeb, on, et ta hõikab naisele: Pepita, too mulle uus supitaldrik! Vaat', mis tähendab harjumus.

— Täiesti õige. Asjadega, millega olakse harjunud, ei saa kedagi enam üllatada.

— Inimene harjub kõige absurdsemategi olukordadega. Kui võtta praegu mõni inimene kinni ja panna ta suure auku, kuhu visatakse iga päev vaid tükk leiba ja vala-

takse liiter vett, ka siis kohaneb ta sellase eluga. Ajalugu toob selleks küllalt näiteid.

Seda ütles Sanglepp. Ent Paakspuu, kes meie seniseid mõtteavaldusi kuulas vaikides, tärkas nüüd protestivaim. Augus elamine tõi ta silmade ette väljavaate elada kohvikuskäimata ja sellane võimatus ületas ta kujutlusvõime.

— Lori, lausus Paakspuu resoluutselt. — on olukordi, millega inimene iial ei kohane.

— Võimatused?

— Muidugi!

— Ei ole!

— On!

— Ei ole!

— On!

Nii algaski põhimõtteline ja psühholoogiline vaidlus. Paakspuu raius kui rauda, et inimene igat asja ei saa võtta endast mõistetavana, kuigi sellega teab kui palju on harjunud. Meie kolm, Adamson, Sanglepp ja mina, väitsime vastupidist. Et kohe selge oleks, kummal poolel on õigus, otsustasime võtta mõne inimindiviidi psühholoogilise katsetuse objektiks.

Õnnelik juhus tahtis, et peaaegu samal

hetkel tuli kohviku trepist üles lavastaja Sääreste.

Kutsusime ta oma lauda.

Kui tavalised tervitamisseremooniad lõppesid, pilgutas Paakspuu meile silma ja lausus Säärestele tõsisel ilmel:

— Kas viimaseid uudiseid tead juba?

— Missuguseid? Ei tea. Tulin praegu teatrist.

— Noh, oleme nüüd Saksa osariik. Hitler võttis täna lõuna ajal meid protektooraadi alla.

Ootasime põnevusega, et Sääreste selase absurdumi puhul naerma puhkeb ja küsib, kas me mitte purjus pole, kuid ei! Sääreste ainult vaatas meile korraks otsa, vangutas pead ja lausus:

— Nii-nii. Ah siis juba käes. Noojah, eks seda võinud oodatagi.

Paakspuu naeratas mürgiselt. Adamson aga ütles:

— Inglismaa ja Prantsusmaa sõdivad. Prantslased vallutasid täna kell ½12 Londoni. Mussolini on annud Rooma linna neegusele ja ise põgenenud Addis Abebasse. Jaapani mikaado on sõitnud Tšiing-Kai-Šeki juure ja palunud tema vägesid okupeerida Jaapani, et ära hoida eskimode kalalautung Tokiوله.

Sääreste ainult maigutas.

— Vaata saadanaid, lausus ta vaid. Noo-

jah, Inglismaa ja Prantsusmaa — need olid ju suured liitlased, mis ime, kui nad karvupidi kokku läksid. Mussolini — noh, teate, see on juba diktaatorite saatus. Ajalugu on tulvil sellaseid näiteid. Ja Jaapan on lõpuks ometi kord saanud aru, et hiinlasi on ikka 500 miljonit nende käputäie vastu. Ei-noh, imelikku pole teie uudistes midagi.

Paakspuu oli parajas tujus, et kitkuda oma karvu. Meie aga võidurõõmutsesime. Tõepoolest, inimene on nii paindlik, et ta harjub iga asjaga. Isegi nii, et sa ei suuda välja mõtelda ühtki nii pöörast absurdi, mida teine võimalikuks ei peaks.

Siis aga selgines Paakspuu nägu. Ta tahtis teha viimse, lootusetu katse.

— Kas sa ka seda oled kuulnud, Sääreste, et üks meie kaasaegseid näitekirjanikke on kirjutanud lavateose, millega kõik arvustajad on väga rahul? ütles ta süütul ilmel Säärestele.

Sääreste vahtis talle tükk aega silmi jõllitades otsa, hakkas siis laginal naerma ja tagus endale peopesaga vastu reit.

— Valetad, saadanahing! möirgas ta läbi naeru.

... Paakspuu oli võitnud. On tõepoolest võimatusi, kus ei aita isegi see, et inimene on paindlikem olend maamunal.

Elmar Oja

Näitetrupid kõnelevad . . .

I

Käesoleval aastal saab Tudulinna Laulu ja Mängu Seltsi näitetrupp (Teatring) 15 aastat vanaks. Kogu selle ajavahemiku on nimetatud näitetrupp töötanud kindla sudokorra alusel, näitejuhid on töötanud suure südamesoojusega ja näitetrupi liikmeskond on näidanud suurt hoolsust ja armastust oma töö vastu. Seda kõike võime näha ja lugeda Tudulinna Teatringi tööraamatust, mis on korralikult peetud 1924. aastast alates. Sellest

raamatust tuleb juttu hiljem, mis pakub mõndki huvitavat meie maa amatööriteatri ülesehitamise otsinguis ja püüdlusis.

Praegu on nimetatud näitetrupp omandanud taseme, mis võimaldab julgesti tarvitada nimetust maateater. Mängides ainult väärtükke hästi kätteõpitud rollides on trupp kujunenud jõuliseks teguriks vabariidustöös ja on tunduvalt mõjutanud ümbruskonda kasvatulikult. Olgu lisatud, et Tudulinna näitetrupp oli see, kelle algatusel viidi läbi esi-

mene maateatripäev maakeskuses, mis toimus möödunud aasta septembris. Sellest võttis osa rohkesti näitetruppe Lõuna-Virumaalt ja päev tõendas, et Tudulinna kandis tuntakse maateatri küsimuste vastu suurt huvi ja et maanäitejuhid on energiliselt tegevusi maa amatööriteatri taseme tõstmiseks. Praegu töötab Tudulinna näitejuhina E. Haamer.

Näitetrupi protokollide raamatust näeme, et trupi asutamine on toimunud juba 1924. a. näitekunsti kursuse ajal, mille korraldas Tudulinna Laulu ja Mängu Selts ja mille juhatajaks oli praegune Kuressaare teatri näitejuht R. Kuljus. Kursuste juhataja R. Kuljus, põhjendades trupi asutamise vajadust, tähendas: „See on vajalik selleks, et rahuldada lavakunstiliste kalduvustega noorte tegevustungi ja huve. Tuleb asutada kindel näitetrupp, mis töötab kodukorra alusel, ainult siis võib juttu olla väärtuslikust mängust ja töötulemustest.“ Otustataksegi 58 osavõtja poolt ühel häälel trupi asutamine ja võetakse vastu näitejuhi A. Pikhofi poolt esitatud kodukord, kus muuhulgas mainitakse ka seda, et proovidelt puudumise korral tuleb ette teatada 24 tundi, et ära hoida asjatut ootamist. Ja nagu proovide raamat näitab, on sellest ka püütud kinni pidada. Ka nõutakse kodukorras, et iga näidendiga tuleb teha vähimalt 7 proovi, vähemate proovidega lavale minna on kuritegu. Ja andmed näitavad, et see norm on tõesti olnud määramiseks, kuna enamal juhtudel proovide arv ulatab üle 10. Näitetrupi juhatus on koostanud igaks tegevusaastaks korraliku töökaava, märkides ära lavastuste ajad kui ka näidendid. Iga tegevusaasta on lõppenud aruande vastuvõtmisega trupi poolt. Nii räägib 1926. a. tegevuse aruanne, et trupis on töötanud 39 liiget (mehi 20, naisi 19). Lavastatud on 3 draamat, 5 komöödiat ja 2 operetti, niisiis kokku 10 lavastust. Kokku on olnud 106 osa, meestel 64 ja naistel 42. Ka on korraldatud vastastikuseid külaskäigutevendusi. Edaspidi näeme, et etenduste arv kasvab tunduvalt külaskäigu-

etenduste arvel. Nii on etenduste arv 1932. aastal juba 15.

Ka tähendatakse aruandeis seda, et kui näidend on hästi kätte õpitud, siis ei saa kurta ka selle üle, et publikut on vähe. 26. detsembril 1926. a. sissekandest loeme: „Eelmise näidend, mis oli hästi kätte õpitud, avaldas mõju ka järgmisele näidendile. „Demobiliseeritud perekonnaisa“ etendusel oli seetõttu üllatavalt rohke osavõtt, kõik kohad olid välja müüdnud viimseini.“

Operettide kohta tähendatakse 1932. a. ühes sissekandes, et see küll meeldib rahvale, kuid lavastus nõuab liig palju kulu ja aega ning siiski pakub rahvale vähe. Mainitakse, et operette peaksid asendama laulumängud ja et neid tuleks püüda senisest rohkem lavastada. Kuna ka praegu paljud näitetrupid tunnevad nõrkusi operettide vastu, püüdes neid kui suur-saavutusi võtta tegevuskavva, siis olgu siinjuures rõhutatud, et hea laulumäng on mitu korda rohkem pakkuv kui üks kulukas operetlik hüplemine, mis isegi rikub näitlejaid, pookides neile külge asjatuid liigutusi, millest pärast on raske lahti saada. Operinäitlejast ei saa millalgi head draamanäitlejat.

Ka arvustuse küsimuse on see näitetrupp lahendanud päris huvitavalt. Iga etenduse kohta on kirjutatud trupi tegevusraamatusse teatava trupi liikme poolt arvustus. Pärast loetakse see arvustus trupis ette ja võetakse siis sõna näitejuhi ja näitlejate poolt, kes selgitavad omi seisukohti. See moodus sunnib tegelasi süvenema oma osadesse ja põhjendama oma tegevust ning vastavaid liikumisi ja tõlgitusi. Toome allpool ühe näite sellasest arvustusest.

„Kõrboja peremees“, lavastatud 1938. a. kevadel. Näitejuht: E. Haamer, dekorator P. Talujõe, etteütleja G. Vaas. Siis järgneb tegelaste loetelu ja see, kuipalju igaüks on proovidest osa võtnud. Proove on üldse tehtud 14.

Arvustus. Näidend „Kõrboja peremees“ on niioelda järeletehtud tükk. Tema algloojaks oli meie meisterkirjanik A. H. Tammsaare — romaani (!) näol.

Tihe ja jõuline romaan leidis kohe hea arvustuse ja tunnustuse. Kui meie näitekirjandus algupärandid nappuse pärast ähvardas hõredaks jääda, siis hakati pääseteed otsima romaanide dramatiseerimises, mille osaliseks sai ka romaan „Kõrboja pere-mees“. Minu arusaamise järele võib dramatisering ainult siis hästi laval välja kukkuda, kui tegelased on tuttavad ka algteosega.

S. V a a s Katku Villuna oli jõuline kull ja häälelt, kuid unustas need kohad, kus hääle jõulisust oleks pidanud tublisti pidurdama, sest ka tormakad inimesed on teatud pilkudel vaiksed ja rahulikud. J. T a i m s a a r e Katku Jürina oli küll nüü-õelda omal kohal, kuid mitmetes näidendites mänginuna üht ja sama tüüpi suutis ta vähe pakkuda uut. Kahtlemata on Taimsaare meie trupis üks tusedamaj jõude, aga tal tuleks anda rohkem erinevaid osi, lasta luua rohkem eritüüpe, mis mõjuks igatahes hästi. E. R o o s i v ä l i Katku Anna oli hea tüüp, andes üle kaasakiskuvalt ema tundeid poja saatuse vastu. A. N õ m m Kõrboja

Reinuna oli sõiduvees paremini kui kunagi varem. Ta ei „mänginud“, vaid kõik mis temas oli, sulas kokku üheks nauditavaks tervikuks — hää, miimika, liigutused ja grimmi. Kuju haaravus oli tugev. E. P a l m Kõrboja Annana tahtis küll mängida hästi, püüdis, kuid puudus vajatav koosmäng vastasmängijatega, eriti just Villuga. Jäi tunne: ta ainult mängib, aga ei ela kaasa, liigutustes tundub liialdusi. Väiksemate osade kandjaist nimetaksin V. P i k h o f i, kes hästi oskas tabada poolpimedat ja poolkurdi vanatädi Maali kaju. E. H a a m e r Kuusiku Eevina oleks pidanud pakkuma rohkem soojust ja südamlikkust teatavates kohtades. Niipalju seekord tegelaste kohta.

Dekoratsioonid olid meeldivad ja lavapildid sobivad. Valgustusseadeldis jättis mulje, et sellega pole proove tehtud, vaid etendusel alles katsetati. Lõpuks tahaksin ütelda, et näitlejad ärgu tulgu lavale ilma oma välimust ja riietust kontrollimata: Kõrboja Annal paistis aluskleit, ilma et see olnuks vajaline millegi allakriipsutamiseks.

Harri Ahel

»Mõni sõna noortest« puhul

Prl. (vabandust, kui eksin!) L. Kalda poolt on algatatud küllaltki kaaluv küsimus seltskonnategevuses, mille üle seni pole olnud märgata laiemat mõtetevahetust. Küsimust nagu ei ole peetud tähtsaks, see on ära langenud või langetatud. Tegelik elu aga läheb kogu aeg omasoodu edasi: ühelt poolt organiseeritakse intensiivselt uusi noorteorganisatsioone ja nad rühivad kõigi abinõudega tunnustusele, teiselt poolt aga on ka teisi teenelisi ja kaalutlevamaid org-e, kes on asunud nagu mingile äraootavale seisukohale.

Küsimust esile tõstes on prl. L. K. toon asjatult sõjakas ja paiguti liialdvalt ebakohane, nagu: „... mõnes vallas noorteosakondade arv küünib küll viiekümneni... ninapidi mulla sisse toppida...“ Aga kui me arvame, et vaidlusteemas võib olla

ülepaistumisi ja tuld, et muidu ta ei läida sõna võtma, ja et arvatavasti prl. L. K. on ise tuline noor ja noorsoolane, siis saagem sest aru ja leppigem sellega.

Mis puutub väitesse, et iga organisatsioon võib noori organiseerida, siis siin on kehtimas teatav kord Noorsoo Organiseerimise Seadusega (RT 82 — 1936), mitte aga maksev organisatsiooni äranägemine. Kui soovitakse, et mitmesugused norteoosakonnad oleksid tunnustatud ametlikult, siis nad peavad olema registreeritud Haridusministeeriumi Noorsoo-osak. vastavasse registrisse, missuugne kord on ära määratud RT 5 — 1937, ja lähemalt seletatud Haridusmin. Noorsoo-osak. 1937. a. ringkirjaga nr. 6201. Paljud organisatsioonid vahest küll organiseeriksid noori, kuid asi on nagu takerdunud, kujunemisel või

äraootel, sest paljud organisatsioonid ei taha siis asju käsile võtta, kui on vaja midagi ametlikult korraldada.

Et noorte olemine mitme org-i juures oleks paheline ja seevastu ainuõige üksik noorteorganisatsioon, siis seda mõtet ei saa täiesti jagada. On ju tõik, et on olemas mitmesugused org-id, ja nende olemine on meie ühiskonnale niivõrd tähtis, et ühtki org-i liiki ei saa eitada. Seepärast oleks mitteeluline, kui me muudaksime noored eluvõõraiks ühe-organisatsiooni-süsteemiga. Tahtes või tahtmata muutub üksik organisatsioon ühekülgsuks, mille üle kurjustab ka lgp. prl. L. K. maanoortega, et — kutseline ühekülgsus. Kui loodame, et ainult ühes organisatsioonis tegutsedes kasvab tugev ühtekuuluvustunne, kas siis see tunne kergesti ei või olla ainult oma org-i eelistanine, mis on üks ühtekuuluvuse madalaimad astmeid. Kas niisugune „ühtlus“ sagedasti ei olegi meie kohapealsete seltside tülide alus, kus ei evita niigipalju kodanlikku julgust ja vastutust ühiskonnaelu eest, et tulla naaberorg-ide tegelastega ühise laua juure? Eks ole ühtekuuluvustunde väärtuslikem aste selle tundmine org-ide vaheliselt, kus mitmete vajaduste ja huvide eriorg-id ühiselt ehitavad ka ühist kodukoha kultuuri. See oleks analoogiline sellele, et meie iga maanurgake tundku end ehitamas meie kodumaad ja tundku end selle ehitamise kaasvastutajana. Edasi — ühiskonna organiseeritud osa ja rahvakasvatuse huvides on, et ahel kodu-kool-ühiskond oleks võimalikult pidev ja et nn. „metsikuid“ peaagu ei olekski. Kui aga on palju iseseisvaid eriorganisatsioone igade järgi, siis on ka palju „üleminekuauke“ üheaalsete org-ist teiseaalsete omasse, kus osa liikmeid võib organiseeritud seltskonnale kaotsi minna.

Hr. V. Luhasoo teeb märkuse, et org-idel maal olevat tõesti komme asutada oma noorteosakondi, ilma et see sageli noori põrmugi huvitaks. Kui seega on mõeldud, et ei ole tabatud noorte hingelaadi, siis hr. V. L. vaidleb iseendale vastu, kui ta hiljem polemiseerib prl. L. K-ga juhtide erioskuse nõudeis. Niisiis ei ole viga süsteemis, vaid meetodis, pigem — meetodistajais, tegeli-

kus juhtimises. Kui aga küsimus peaks olema sisuline, siis elul on ikka üks sisu — elu ise, ja sellele peavad vastama, vasta-vaiks kasvatatama, ka noored. Sisu on sisu ja eesmärk on eesmärk, ea- ja arenemisko- hane saab olla vaid asja käsitus. See saab olla üks ja sama nii org-i vastava osakonna kui ka noorte eriorganisatsioonina. Läh- tumine aga peab olema peda- googiline, s.o. lähtumine asjast enesest, järelikult — noorest. Noorsootöös nüüdisaja tunnustatumis moodus on töötamine tegutsemisgruppides, nn. salgastüstem oma hingestus- laadiga, nagu seda kasutavad skautlikud org-id. Kuidas siin iga üksik organisatsioon on võtnud oma väljendusvormid, nõ. tõl- gendanud oma vajaduste järgi, see on ise- asi — peenus.

Seega on õigustatud nõue noortejuhilt erioskuse ja juhtidevalikuks enam kui seda nõuame tavaliselt seltskonnategelaselt, kuna noortematerjal on tundelisem ja taga- järjed (positiivsed ja negatiivsed) on ula- tuslikumad. Prl. L. K. oma 3 punktis püs- titab ideaalnõude nagu nõuded ikka püsiti- tatakse, näit. — kasvatuses, tervishoius jne. Kui tegelikkus ei seisa ideaalide kõrgusel, ega see veel tähenda ideaali eitamist ega õigusta minnalaskmist. Ma ei usu, et lgp. hr. V. L. selles punktis vastuväideldes asus teises äärmuses, et kui tegelikkus ei vasta nõudeile, pole vaja nõuda. Nõuda võib, nõudma peabki, sest muidu ei ole edasimi- nekut, püüet; tuleb seisak — tagasimineki! Ja oma väike õigus prl. L. K-l on ehk te- gelikkuseski — kuna vabaharidustööle asu- vad isikud seesmisest ajest, kohusetundest asja vastu, huvist, ja sedamööda omanda- vad oskusi ja kogemusi (õpetajad, noor- tekotkaste ja skautide juhid), siis maa- noorte juhtimise kohustused võivad sat- tuda isikuile, kes esijoones asuvad kohtadel kui kutseülesannetega isikud.

Prl. L. K-a kuue põhinõude kohta võik- sin ütelda: 1) tegutsemisraadiust mitte määrata kindlaks kilomeetrite alusel, vaid see olgu oludekohane (jalgrattaühendusel või 10 km!); 2) soovitatud ühe-organisat- siooni-süsteemi on eespool eitatud; 3) et org-i kasvatusjuht oleks spetsialist omal

alal, seda tuleb püüda saavutada ikka rohkem; 4) mitte üksi ärgu olgu mainitud jõukuse ja soo vahet, vaid ärgu olgu ka vahet erilise „maa-“, „linna-“ või mõne muu meelsuse vahel; 5) on õige, et standardkava pole soovitatav, kuid ärgu olgu siis ka standardjärjestust tegevusalades: vaimne ala — kehakasvatus — kutseala; 6) vanuse piiriks 25 a. või vanemat iga eitan alljärgnevail põhjusil.

Kui lgp. autor ise pooldab järelokooli ja leiab, et meil selle aset täidab noorsooorganisatsioon, siis noorsooorganisatsioon ka täitku seda aset, aga ärgem soovitagem korrata vanale seltsitegevusele takistuseks saanud viga, et iga org. püüab haarata kõike seda, mida haaravad teised. Noored vajavad juhtimist, aga seda me ei saa nõuda 25-aastase ja vanemategi kohta samasuguselt. Noorsoo Organiseerimise Seadus (§ 2 II) on püstitanud siin normi, et noorteks tuleb lugeda isikud kuni 20 aastani. Kui me lähtume järelokooli nõudest, siis võiks selle normi viia veelgi alla — 18 aastani, kust peale Ühingute ja Nende Liitude Seaduse (RT 42 — 1938. § 13) järgi võiakse kuuluda otsusevõimelisena igasse ühinguusse. Oleks selgusetus organisatsioonide-redelis, kui kuni 25 a. ja edasi ollakse juhtivad „noored“. Kustsaadik ollakse siis ÜENÜ-s tegutsemiseks, mis peaks ka olema noorteorganisatsioon? Kustsaadik algab liikmeskond meie tavalisid haridusseltsides (mitmes. nimede erivarjundeis), mis on kannud meie kultuuri seni? Siis jääb ju teistel organisatsioonidel organiseerida seltskonda ja huviringe nii 30-aastate ümber. Nii jäävad selles prl. L. K. nõudes vastamata siintoodud küsimused, mis tegelikke seltside tegelasi huvitavad. Kui vanusemäär viia sellaseks ja kui maanoorteringe peetakse vägagi soovitatavaks ning seni tegutsevad noorte- ja õpiringid nendeks üle viia, siis jääb vaid nentida, et maa tulevase seltskonnaelus jääb määravaks peaaegu ainult kutseesindus.

Siin me jõuamegi küsimuse põhimõttelise lähteni — kas vaimsus või majandus. Siin sõnavõtnud vaidlevad pooled on asunud äärmuslikele seisukohile. Hr. V. L. argumenteerib majanduslikust küljest lähtu-

des — enim äraelamine ja siis vahest huvid, n.-ö. „luksus“. See on juba vana majandusteaduses tõestatud väide, ja on päris õige, et majandus on alus ja muu on pealeehitus. Siit edasi on meile tuttav G. Kerschesteiner'i ideaal oletuses, et isiku kutsumus ja kutse langevad kokku, mis on — kutseõilistamise ideaal.

Prl. L. K. asub jälle vaimujõu positsioonil, omaaegsel „valgustusajastul“, mille pärimusis osalt takerdutakse. Ka sel seisukohal on oma suur ajalooline minevik ja see on põhjendatud mitme autoriteedi poolt, kas või näiteks eelmises „Arengu“ nr-is hr. L. Soonbergi mainitud („Haridusest ja haridustööst“) autorid, või jälle III hariduskongressi kuuludud referaadis „Meie kultuuriline orientatsioon“, kus üldhariduse tähtsust tõestati statistiliste andmetega.

Need on põhimõttelised seisukohad, äärmused, kuid tegelik elu areneb ikkagi kompromissides — vastandid tasakaalustavad teine teist. Vajame head mõlemalt poolt ja pahede vältimist kõikjal. Nii on prl. L. K-l õigus, kui ta vihjab loomakasvatusele (poleks vaja nii valimatult!), sest meil maal leidub tõesti liigmaterialistlikku kallakut, kus kasvatusküsimuste puhul võiakse silmi pilgutamata otse vastata, et — loomast saab raha. Teist säärast utilitaarsuse mõtestust leiame vahest käitistööliiskonnas, kus vabaharidust võiakse kohelda küsimusega, kas direktor paneb palka juure. Neis kohtades humanitaaralade tasakaalustav mõju ei ole mitte ainult soovitatav, vaid on vajalinegi. Ja meie maaelu majanduslike võimaluste juures ta argipäeva-vaimustuses kas ei tundu nagu kultuurilise „stiiliühtluse“ puudust? Ja linnastumisnähtus? Eks need ole osalt kultuuriväljenduste kitsad võimalused maal, mis on sümptomiks vaimuvajadusile.

Kui me aga hakkame kõrgeid vaimuhuve rakendama meie ebaõnnestunud kooliharitlaste vaimus, siis on see õlgedega tule kustutamine. Seepärast asuda keskpärase inimese eitamisele, et see on väärtusetu, viib degenererumisele jne. (prl. L. K.), ei ole põhjust. See ongi meie liialdatud valgustusaja väärkäsitlus, kus igapäeva-inimese elulaadis püütakse näha geeniusse elulaadi

Põltsamaa K. T. K Kirjandusring „Säde“.

miniatuuris (A. Koort „Akadeemia“ nr. 6 — 1938). Kuigi võtame suurvaimu ideaaliks, on siiski tõik, et igapäevast ei saa ka parimail võimalusel suurvaimu (nagu seda ei ole ka igäüks, kes argipäeva töö juures hädaldab), kuid ajavahemik ühest suurvaimust teiseni tuleb edasi kanda. Kui tühine inimene ei lase kustuda rahva hinge- ja mõttelaadil, siis see edasikandmise väärtus tuleb talle ikkagi anda. Muidu oleks nähtus sama, kui et hindaksime ainult vilja ja eitaksime põldu. Siin lgp. prl. L. K. kor-
dab meie tavalist valgustusaja kabinetiviga — igapäev oma pisielus on vaimsustamata; vaimsustamine on aga üks nüüdisaja vabaharidustöö ülesandeid.

Et hr. V. L. kutsest lähtumine on tugevasti põhjendatud, on märgitud varem, kuid samuti on vihjatud selle liialdamise võimalusile, kui niigi olemasolevat tulukesmeel-
sust süvendada. Kui põllutöönäituse eksponaatidest teha kombineerimisesemed äritsemiseks auhinnasummadega või kui vabahariduslikku tegevust premeerida rahalise tasuga isikule, siis me seda hästi kiiduväär-

seks ei nimetaks (spordis — elukutseline) ja võtaksime selle revideerimisele, kuigi see on tulus ja läheb kutseala edustamiseks. Ja ka üht vabaharidustöö momenti ei saa jätta tähele panemata — teatavat vabastust kutsetööst (B. B. Thomas). Ei saa ütelda, et vabas seltskonnategevuses kingsepp huvituks ainult liistudest jne, vaid see vahe on seda suurem, mida vähem on praegusajal eriti kellegi ühekülgne kutse ta kutsumus. Elunähtusist arusaamine, nende hindamine, ratsionaliseerimine ja kas või teaduse kutsesse rakendamisse uskumine on üldarene-
mise küsimus. Ja kui asuda puht-kutselisele lähtekohale, siis peaksime kõik noored organiseerima järgmiselt: Kalanduskogjal — rannanoored, Käsitööstuskogjal — käsitöölisnoored jne., mida aga kõigil aladel nagu hästi ei kujutle. Kui on võetud sõna meie skautlike noorte kasvatusel kohta, siis oleks üsna veenev, et seda teeks Kaitseliit — rahva kodanlikul teel kasvatamise kaudu riigi kaitsmine — kuid teiselt poolt leitakse siiski, et tuleb eelistada Haridusministeeriumi. Ja lõpuks, meie Eesti maamees tohiks olla küllalt nii jõukas, et ta oleks üle

primaarsetest „kõhumuredest“ ja võiks endale lubada igapäeva tasakaalustamiseks ka mõningal määral vaimset „luksust“.

Hr. V. L. kirjutuse lõpplõige Daani üle on omaette küsimus ega kuulu siia ning on vahest liiga kergekäeliselt otsustatud. Prl. L. K-a järjestus, vaimne ala — kehaline kasvat. — kutsetegevus, on omakorda nagu kabinetilise püüdega, et paberil oleks selge, kuid tegelikkuses nad esinevad läbiseigi ja — las nad teevad seda edasigi.

J. Uustalu

Raamatukogu ja teaduse populariseerimine

Avaldame mõttevahetuse korras.
T o i m e t u s.

On küllalt kurb lugu, kui Haridusministeeriumi kokkuvõttest loeme: „Avalikkudele raamatukogudele soovitatud raamatute hulgast on teaduslikke raamatuid 54%, raamatukogudes on neid 35,6%, maal aga on neid laenutatud kõigest 11,8% laenutatud raamatute üldarvust.“

Oleme seni pidanud raamatut inimese parimaks sõbraks, odavamaks eneseharimise vahendiks. Nüüd aga näitab statistika, et raamat on ajaviite abinõu. On ju j u t u r a a m a t u t e lugemine ja selleks raamatukogu kasutamine võrdlemisi väga suur. Koguni imelik on see, et maal on põllumajandusliku kirjanduse nõudmine avalikest raamatukogudest õige väike. Ometi moodustavad maa-raamatukogude tarvitajaskonna peamiselt isikud, kes nii või teisiti on lähedalt seotud põllundusega.

Tõesti peab juba hakkama ette heitma: maa harrastab liialt teatrit, pidutseb liialt, viidab oma aega kerge kirjanduse lugemisega, või veelgi rängemini: maa liialt joob. Selle tagajärg on mitteküllaldane edasijõudmine nii aineliselt kui ka vaimselt, vastuvõtmatuse edasivirgutavaile hüüdeile, üldiselt — maaelu mahajäämine.

Tõesti on aeg mõelda sellele, kuidas sõbrustada raamatut, teaduslikku raamatut,

Kas vaimsus ees või majandus, see on vaieldav ja olukorrast olenev, kuid esijoones peaks olema kindel, et oma elu korralduse tahe, teadmiste rakenduse tahe on tegevuses määrav. See on aga kasvatusküsimus. Ja olgu need vaimsed luksusvarad või kutseoskuslikud tegevusvarad, neid mõlemaid saab kasvatuslikult rakendada ja rakendatagu.

inimesega. Olgu selleks ka alljärgnevad read.

*

Kui küsitleme inimesi põllumajandusest, miks nad ei loe teaduslikke raamatuid, vaid meelsamini mõnd paksukõitelist romaani, siis saame vastuseks: „Me teeme iga päev rasket tööd, meie päevad lähevad hallilt, me tahame vabal ajal ka midagi meelelahutuseks.“ Eks ses vastuses peitu palju tõtt, kuid siiski mitte sajaprotsendiliselt. Eks ole neidki raamatusõpru, kes kuidagi ei suuda mõista, kuidas võidakse päevast-päeva, ikka ja alati istuda romaanide taga, mille sisu järgmisel kuul või aastal on mälestusest jäägita haihtunud. Ometi on ju päris keni teoseid — maa-olude seisukohalt — kas või supikeetmisest, hobusekasvatusest, seapidamisest, uudismaa harimisest ja paljust muust. Kas viimatimainitud teoseid lugedes mõttelend ei võiks saada tuult tiibade alla? Kas omakujundatud õhulosside (-loomalautade) vaatlemine ka ei pakuks naudingut?

Paraku on aga kirjanduslikud seigad huvitavamad jälgida kui oma kodus kas või tolmupühkida.

Kuid ega sellase viisiga raamatute laenutajaid ega teisigi inimesi hurjutades neid saa teaduslikke raamatuid lugema. Tuleb leida teisi teid.

*

Eespool oli öeldud, et maainimene raskest igapäevases tööst pääsedes mõnedel harvadel puhkushetkedel ei tahaks hakata oma „pead murdma“ teadusliku kirjanduse kallal. See, mis õhtuti või pühapäeviti kätte võetakse, ärgu olgu raske jälgida, ärgu koormaku liigselt mälu ega tähelepanu. Siit selgub teadusliku raamatu vähese võlvuse põhjus. Juba nimetused „ilukirjandus“, ja „teaduslik raamat“ osutavad nende vahedele. Üks ongi „ilus“ lugeda, teist lugedes peab kas enne midagi teadma või peab midagi teadvusse suruma. Üht lugedes saab nautida, teist lugedes tuleb end pingutada. Sellepärast on vist ka asjatud lootused, et teadusliku raamatu lugemine tõuseks võrdseks (arvuliselt nimelt) jutukirjanduse lugemisega.

Lähemalt tähele pannes raamatute nõutavust avalikes raamatukogudes leiame, et nõutavaimad raamatud väljaspool ilukirjanduslikku liiki on maateaduslikud raamatud (reisikirjeldused) ja ajaloolised teosed (mälestused). Eks need raamatud ole väga lähedased vestekirjandusele, kuid pole siiski mitte seesama. Vestekirjandus on fantaasia vili, reisikirjeldus ja mälestused esitavad aga tõsielu ja laiendavad nii lugeja teadmiste hulka.

Siit moraal: kui tahate teadusliku kirjanduse teha nõutavaks ja loetavaks, siis andke sellele vaatlev ütlemissaad.

Kujutlen endale asja nii:

Selle asemel, et õpetada talupidamist käskudega, juhenditega: tehke nii ja tehke naal, tuleks kirjutada mõne olemasoleva talundi arenemislugu — kuidas seal on uudismaad haritud, kuidas hooneid uuendatud, kuidas kriise üle elatud ja jälle toibunud. Selles žanris on ju ka ilukirjanduslikke teoseid olemas, kuid ma tahaksin omalt poolt soovitatud teoseis näha rohkem konkreetseid andmeid kui seda on olnud suuteelised andma meie belletristid. Siin peaks leiduma ka arveid uudismaa ülesharimise kulude ja tulude kohta; siin võiks olla teateid karjalauda sisustusest, aseme- ja sõimetüüpidest seoses käegakatsutava tulukusega või ka mugavusega. Niisugune kirjel-

dus olgu esitatud täies reaalsuses, ilma petvate ilustusteta, siis oleks kirjeldus usutav. Faktilisi andmeid ei tohiks aga olla väga palju, suurem olgu vesteline jutustav osa.

Võtame teise näite — kodukaunistamise. Kirjutatagu raamat tõelisest perenaistest keskmise jõukusega talus, kes on kaunistanud oma kodu oma tööga ja rahaga, elades läbi eksimusi ja pettumusi, kuid jõudes siiski positiivsete tulemustele. Säärane teos, ma usun, leiaks rohkem lugejaid ja ka järeltegijaid kui kirjeldused, mille kohta kohe öeldakse. „Mis viga r a h a m e h e l kodu kaunistada.“

Sääraselt, vestelise ütlemissaadiga populaarteadusliku teose kirjutamine nõuab kirjanikuverd ühenduses mõninga teadmiste hulgaga. Aga miks ei võiks meil tekkida t a r b e kirjanikud? Hakaku need kirjanikud, kes juhuse tõttu on sattunud kirjanike hulka, „vaevaks nii teistele kui endale,“ populariseerima teaduslikku kirjandust. See natuke süvenemist teaduslikesse aladesse tasuks end vististi ka aineliselt.

Head eeskuju sellase kirjutamisviisi alal on annud J. Parijõgi oma ajaloo-raamatutega. Arendatagu seda žanri muudel aladel edasi. Ka K. Põldmaalt on sedalaadi teoseid.

Mis puutub populaarteadusliku raamatu mahukusse, siis siin oleks paras suurus „Elava Teaduse“ formaat ja lehekülgede arv. Rohkem anda oleks juba kurjast.

*

Et ilukirjanduslikke teoseid nõutakse rohkem, selles on süüdi ka tugev reklaam, mis käib koos uue raamatu ilmumisega. Olen tähele pannud, kuidas mõnd raamatut nõutakse just pärast ilmumist. Siis ei jõua kuidagi nõudmist rahuldada. Mõne aja möödudes aga soikuvad nõudmised, olgugi et lugejaid peaks veel olema.

Kui siiski juturaamat end ise reklaamib, tuleb teaduslikule, ka populaarteaduslikule raamatule reklaami t e h a. Aeg-ajalt tuleks laiemale hulgale vastaval kohal ja viisil meele tuletada raamatukogu ja raamatute olemasolu. See reklaam võtab kulu võib-olla tahvlite ülesseadmise, plakatite ja mõningate korraldustööde näol. Kuid produktiivne oleks neid kulusid siiski teha, kas või

uute raamatute ostmise arvel. Raamat, mis kapis seisab, on täiesti väärtusetu.

*

Lõpuks veel üks soovike: Raamatukoguasjandust tuleks rohkem liigutada. „Areng“ pääseb vist üsna lä-

hedale kõigile avalikele raamatukogudele. „Arengus“ võiks senisest rohkem ruumi anda nii raamatukogu korralduse küsimustele kui ka kirjanduse, eeskätt aga populaar-teadusliku raamatu, arvestamisele ja isegi soovitamisele.

Enn Vaigur

Maa väiketeatrite arvustamisest

Väga tänuväärse küsimuse kergitas üles Rasmus Kangro-Pool „Arengu“ veebruarinumbris. Nimelt maateatri arvustamise, millele lugupeetav kunstikriitik püüdis leida lahendusvõimalusi. Vaidlematult vajaline ja maateatri tegelaste hulgas ammugi sõelumist leidnud küsimus pälvib veelgi tähelepanu omistamist. Seepärast lubatagu alljärgnevadki read.

Soovitav hindamiskomisjon kohalikest haritlasist osutub mitmeti kaheldavaks. Nimelt: kohalikud haritlased, kes oleksid võimalised midagi näitelavalise tegevuse kohta ütleva, on ju enamasti need maateatri tegelased ise. Ja ise oma tööd arvustades teame tulemusi vägagi hästi — ikka aina ilus ja hea. Peale selle polekski neil enam midagi uut öelda, sest proovidel on ammugi tuttavaks saadud üksteise võimete ulatusega, niihästi näitejuhi märkuste kaudu kui ka isiklike tähelepanekutega, ja need vastastikku ka teatavaks tehtud. Aga kui jääkski veel üle mõni asjatundja, siis on see ikkagi kohalik inimene ja tema erapooletusse poleks kindlat usku.

Tingimata peaks selle raske ja tänamatu ülesande oma peale võtma keegi kaugem ja autoriteetsem isik, kes on kõigiti kursis nii algupärase kui ka tõlke-näitekirjandusega, kes on võimeline otsustama, kas ettekantav teos üldse võimaldab õnnelikumat lahendust, kas tüübid ongi dešifreeritavad jne., muidugi peab see isik arvestama asjaarmastajalikkust üldse ja kohalikke olusid eriti. Ainult niisugust hindajat igatseme meie, maateatri näitlejad, endale kasvatajaks-suunanäitajaks.

Kuna näitetruppe on meil määratu hulk, siis pole mõeldav ühe palgalise juhi ametisse võtmine, sest see ei jõuaks kunagi aasta jooksul kõiki „katsumas“ käia, liiati kui paremad lavastused toimuvad tihti ühel ja samal päeval kõikjal (pühad jne.). Ka kutselise näitejuhi kontrollkäik linnateatrite juurest osutub võimatuks, eriti kaugematesse kohtadesse, kus just vajadus on suurem. Juba majanduslikult nõuab see suuri kulusid. Teiseks käivad maanäitlejad koos 5—8 kilomeetri kauguselt, ja kui siis tuleb kontrolliv juht mõneks prooviks (nagu soovitas hr. Kangro-Pool), ei suudaks need inimesed mitut õhtut järjest proovidel käia.

Pealeselle ähvardab see hädaoht, et, olles kohaliku näitejuhi lihvi saanud, tuleb äkki uus juht uute kavatsuste ja mõtetega ning tahab ehk kõike näha ja tõlgitseda hoopis teisiti (kui ta üldse on käsilolevat näidendit niivõrd uurinud et ta võib sellest leida rohkem kui kohalik näitejuht). Loomulikult ei suuda näitlejad mõne prooviga nii kiiresti-kergesti end ümber vormida ja nõnda võib lõpuks kujuneda sellane ristsugutus, millele ei tea nime anda. Ja mis on tulemus? Kohaliku juhi autoriteet on kõigutatud, näitlejail pole tulevikus ehk enam uskugi temasse.

Teame ju kõik, et see, mis proovidel on üles ehitatud, peab ka jääma, muidu satume ikka sellesse neetud juhuslikkuse keerisesse, mil pole kunstiga suurt pistmist.

Või siis tulgu see kutseline näitejuht aga juba esimeste proovide ajal, et oleks võimalik pärast tema näpunäiteid näitle-

jaile sisse kasvatada. Seejuures oleks ta aga ikkagi nagu lõhnatud ja ülimoodsalt riidetud suurmaailma daam — andke andeks mu võrdlus — kes, sattunud maatüdrukute hulka, jätab küll järele mingi lõhnapiilve ja enda imetluse, kuid kelle maneere siiski ei jõuta ega osatagi tabada. — Muide, üks seesmist kasvatavat-õpetavat tööd tee iga näitejuht oma trupi juures alati, ühekordsest külaskäigust targema poolt on kasu vaid niipalju, et sel korral ollakse ehk innukamalt-kartlikumalt asja juures, rohkem vaevalt.

Väikelavade töö arvustamisel võiks arvesse tulla järgmine võimalus, et teatud etenduseks sõidaks kohale kohaliku linna arvustaja, kusjuures kutsuja organisatsioon kannaks sõidukulud. Siis, jälginud etenduse lõpuni, toimuks pärast ühine arutelu, kuhu võiksid oma arvamist ütlema tulla ka kohalikud asjatundjad eeldusega, et nad on mõnd proovi jälginud. Alles siis jõuaksime kõigi ühiste sõnavõtude järele mingile keskteele, millest oleks kasu ümbruskonna lavakunstilisele arenemisele. Loodetavasti peaks vastavaid isikuid leiduma. Ja kui siis mõne päeva pärast leitakse ajalehest veel vastav kirjutus, kasvataks end ühes näitlejatega ka publik, muidugi siis, kui leidub ajalehti, kes raatsiksid ruumi „raisata“. Meie maateatri parem tulevik ja tänapäev aga nõuaks seda kindlasti.

Mis puutub dekoratiivse külje arvustusse, siis selle mõõtmise lint ei tohiks küll olla kuigi pikk. Kes on liikunud maalavadel, see teab, missugused võimalused on ses suhtes midagi uut pakkuda. Aastat 10 või veelgi rohkem tagasi valmistatud luitunud ja ilmetud toaseinad, olgu neid siis ka 2—3 vahetust, samuti ka nii šabloonsed maja- ja aidanurgad on kohalikul publikul sada korda nähtud ja neist ilma lisakuludeta moodustada uueilmelist lavapilti on keeruline ja raske. Tõsi, pisisjadega võiakse üldilmet elustada-värskendada — seda tehakse alati — aga suur ümbrus jääb ikkagi vanaks ega võimalda erimiljööde loomist. Kui kord jõuaksime niikaugemale, et elektrivalgustusega on võimalik opereerida, siis oleksime vägeva relva võrra rikkamad. Niikaua kui peame aga leppima petrooleumi valgustusega,

pole ka sellest küljest abi loota. Jääb ikka üle hea mäng, mis katab kinni muud puudused. Ja head mängu saab anda siiski vaid väärtuslikumate näidendite lavastamisega.

Nõnda oleme lõpuks repertuaarigi juures. Pole sugugi õige, kui kurdetakse algupäraste näidendite kehva valiku üle, eriti maateatri tegelaste poolt. Kui räägitakse hästi vähe mängitavaist teoseist, siis mõeldakse nende all enamasti lööktükke, mis kerge vaevaga rabaksid publikut kui ka enast. Aga ometi leidub varem ilmunud ja ka ilmuivate näidendite hulgas küllaltki teoseid, mille väärtuste esiletoomine võimaldaks naudingurikkaid tunde publikule ja näitlejailegi. Seni need on seisnud mitmesuguseil põhjusil lavariuleil, eriti seepärast, et juhtkond ja asjaosalised töö ülekoormatuse ja ka kergekäelise minnalaskmise pärast pole vaeunud raskete asjade esitamiseks. Väär on arvamine, et maapublik ei hinda draamat. Ei, võiks öelda isegi vastupidi. Publik seedib ja naudib kõike, mis on hästi servitud. Jah, tihti pole võimaldanud raskemate teoste lavaletoomist näitleja-materjal, aga aeg-ajalt peaks kergete „naerupommitide“ vahel tõesti jõudu katsuma sügavamast siseseelamist nõudvate asjadega. Need paljusiu- natud rahvatükid on siiski nagu sahariin, mis on küll magus, aga ei toida. Selle järjest suurenevale äratundmisele peaks meid aitama asjatundlik maateatri arvustus.

**VAÄRTMETALLASJADE
& MÄRKIDE TEHAS**
PÄPNU 20 TELE-452-79
MAANTEE FON
TALLINN

Juhiseid »Inimesed teelahkmel« lavastamiseks

Hiljuti ilmus nimetatud näidend Eesti Haridusliidu kirjastusel. See kolmevaatuse-line näidend, nimetatud autori K. Korveti poolt rahvatükiks, on läbi põimitud A. Kasemetsa poolt loodud muusikapaladega.

Iga maanäitejuht näidendit lavastamiseks valides on peale sisulise külje huvitatud ka sellest, kas dekoratsioon ei ole liig keeruline (eelistatakse näidendeid, kus on vähem dekoratsioonide vahetust), kas tegelaskond ei ole liig suur ja, kui mängus on laulu ja muusikat, siis kas see ei ole „liig kunstipärane“ ja näitetrupile üle jõu käiv. Nimetatud näidendis on lavaseadeldis äärmiselt lihtne: kõigis kolmes vaatuses on üks ja sama lavapilt, välja arvatud teise vaatuse teine pilt, mille algul autor ütleb: „Jatkub võimalikult lihtsast lavaseadeldisestki — kas või ainult tagaseinast, mis varjab ainult selleks pildiks kogu ettekandeks ülesseatud välisdekoratsiooni, viimase terviklikkust puutumata.“ Ja võimalik on veel ulatuslikum lihtsustamine: see kõrtsipilt üldse välja jätta, näidendi terviklikkuse mõistmist see ei raskenda, kui mujal teksti paari sõnaga sellest stseenist täiendada. Nii tegi Harjumaarahvaülikool seda tükki lavastades, jättes täiesti välja kõrtsistseeni, ja asi ei kannatanud selle all põrmugi. Seega saadakse kõigis kolmes vaatuses läbi ühe lavaseadeldisega.

Mis puutub näidendi muusikalise osa rakendusse, siis tuleb siin silmas pidada, et kõnesolev teos on rohkem näidend kui laulumäng. Ta saab laulumängu tunnused vaid viimses vaatuses. Naistegelase Salme ainukese soololaulu kohta (mille ta kannab ette lava taga olles) märgib teksti autor 2. vaatuse alguses: „Kui Salme osa mängija ei harrasta küllaldasel määral laulu, võib laulu ette kanda mõni teine naishääl.“ Seepärast ongi autor võimaldanud laulu ettekande lava taga. Muu lauluoosa näidendis on kergesti äraõpitav. Laulukoori esinemist ei ole

palju. On vajaline, et näitejuht suudaks pakkuda kooritegelastega küll ehtsat peo- ja simmanirõõmu, kuid sealjuures nimeliste osaliste mängu ja teksti esituse ajal koor ei tohi pääseda domineerima.

Kuna käesolevas näidendis enamus tegelasist on noored inimesed ja näidend ise üldjoontes ei kuulu traagilisemasse laadi, siis siin hoogus teksti esitus ning vilkam liikumine ja žest on eesõigustatud. Venimist ja loidust see näidend ei luba, ennem võib isegi veidi patustada tempoga, pakkudes pisut rohkem kui tavaliselt nõutav.

Enne nimeliste tegelaste vaatlusele siirdumist nimetaksin veel kärpeid, mis teksti tihendamiseks ja sündmuste arengu kiirendamiseks võiksid tulla kaalumisele. Loomulikult ei saa siin anda kärpimisi lause-lauselt, seda teeb iga näitejuht ise paremini, mainin ainult stseene ja lehekülgi.

Mõnevõrra saab lühendada esimeses vaatuses Madli ja Jüri kõnelust (lk. 14—16) ja teises vaatuses (lk. 21—26) Pauli ja Maarra põgenemiskavatsuse juttu, mis niikuinii ei anna veel olukorrast selget lahendust ning on rohkem aimatav mõnest järgnevast sündmusest. Tuleks ka kärpida teises vaatuses Jüri ja Tooma arutlust Jüri lähemast tulevikust (lk. 26—29).

Edasi vaatleme tegelaskonda.

Toomas on tasakaalukas isiksus, kes näidendi üldpildis oma ossa dramaatilist pinget peab tooma peamiselt neis kohtades, kus ta armukadedus seda põhjustab. Ta tundepehanguisem aktiivsus pääseb esile siiski alles kolmandas vaatuses (venna äraajamine, rahakadumise avastamine).

Jüri on rahulolematu tüüp, kes oma vähese revolutsionääriande rakendab peamiselt endise armastuse tagasivõitmisele. Tema tunneteväljenduse kulminatsioonipunkt on stseen Salmega (lk. 60—63).

Salme koolipreilina on intelligentne

ja mõistlik. Tunnete kulminatsioon on kaks — lk. 29—31 ja 60—63.

M a a r a on ainult hellitatud naine, pole põhjust teda kujutada eriti kergemeelsena. Tundeväljenduse haripunkt lk. 46—51.

P a u l — laiskusega segatud kergemeelus. Pingelisemalt dramaatiline kõrtsistseenis Maaraga. Lõppvaatuses purjus Pauli ei tohiks lasta mängus liialdada.

M a d l i l on võimalus oma parimat anda teises vaatuses Maarat otsides (lk. 34—37), siin on võimalus maksimaalselt kasutada humoorikust ja käbedust.

L e i d a — mida päikesepaisteliseks, seda parem. Võiks vahest öelda, et selle osa kandja jaoks ei oleks ülearune liblikalik kerguski.

P ä r t l i pisiosa kohta olgu tähendatud, et kuna selles näidendis teist vanakoomikut ei esine, siis peab Pärtel selle mõnevõrra tasa tegema. Näiteks on tema just paras mees vallasekretäri kõnele vahele hüüdma.

Lõpuks olgu näitejuhte juhitud veel ühele lavaehituslikule „kärpele“: ei ole oluline, et Põlma taluhoonel peaksid olema ärklitoad ja neisse viivad trepid ja et need vaatlejaile paistaksid.

Mitmesugust

Osvald Kõiv'u seltsitegevuse 25-a. juubel.

Käesoleva aasta aprillikuul tähistas 25-a. tegevuse juubelit vabaharidustöö ja lavakunsti alal Võrumaal Vastse-Antsla Haridusseltsi juhatuse liige ja kauaaegne esimees **Osvald Kõiv**.

Juubilari tuntakse koha peal energilise ja väsimatu töömehena oma ametialal, vallasekretärina, kui ka seltsitegelasena ja näitejuhina.

O. Kõiv töötab peale kohaliku Haridusseltsi kaasa veel Kaitseliidus, Isamaaliidu osakonnas ja teistes organisatsioonides ja on teenete eest saanud aumärke: Kaitseliidu alal Kaitseliidu Valgeristi, omavalitsuse alal, Eesti Punase Risti V kl. teenetemärgi ja tuletõrje alal tuletõrje hoolsusmärgi.

Soovime, et tulihingelisel juubilaril jatkaks veel kauaks jõudu ja tahet kohaliku

seltskondliku elu arendamiseks ja viljeldamiseks.

Soodustustega näitekunstikursusi maaseltsidele.

Meie maa amatööriteater teeb suuri pingutusi mängu taseme tõstmiseks. Võime näha maal etendusi, mille mängu kohta võib ütelda, et see on väga hea, kuid on ka kohti, kus etendust vaadates on silmal ja kõrval valus. Head on need kohad, kus asja võe-

takse südamega ja kus on korraldatud näitekunstikursusi. Et seltsid oskavad lugu pidada sellastest kursustest, seda tõendab see, et nõudmine nende järele on suur. Talvisel tööhooajal on järjekord suur ja tuleb kaua oodata. Siis tarvitatakse erakordset kursust, mis aga oma hinnalt on teise võrra kallim. Töö ümberkorraldamise tõttu ja vastu tulles Maateatri Näitejuhtide

Ühingu palvele võimaldub Eesti Haridusliidul korraldada näitekunstikursusi väljaspool järjekorda järjekordsete kursuste tingimustega, mis on 50% odavam erakordsest kursusest, ajavahemikul 10. maist nelipühadeni ja 8. juunist jaanipäevani. Kokku on võimalik anda 7—8 kursust. Kõikidel nendel seltsidel, kellede töökavas on näitekursused ja kus maa tööolud seda vähegi lubavad,

tuleks tingimata püüda ära kasutada seda erakordset soodustust näitekunstikursuste saamisel.

Soovist kursuse saamiseks tuleb teatada Eesti Haridusliitu kas kirja teel või telefoniga — Tallinn, 452-64, kusjuures soov-
e arvestatakse nende saabumise järjekorras.

Hääli kohtadelt

Andmeid õpiringide tegevusest

Mõndki huvitavat, õpiringilise ürituse tegelikku olukorda valgustavat materjali pakuvad õpiringide tegevusaruandeis esitatud õpir. juhatajate vastavad mõtteavaldused, samuti märkmed vastuseist tegevuse lõpetanud õpiringidele esitatud ringküsimusest.

Esitame neist siinkohal üldiseloostuse ja mõned väljavõtted õpir. juhatajate vastu-
seist.

Üldiselt ilmneb neist märkmeist, et õpiringiline tööviis leiab tunnustust otstarbekohasema kollektiivse enesearendamise tööviisina. Kuid siiski leidub õpiringide tegevuses veel rohkesti raskusi ja puudusi, mis vajavad kindlasti arvestamist ja erilist tähelepanu.

Üheks olulisimaks asjaoluks, millest on olenev õpiringide töö edukus, on juhtide küsimus: kohtadel, kus on vastavate võimetega isikuid, on suudetud ka õpiringide tegevust arendada edukamalt. Tihti aga on neist juhtivaist isikuist puudus või nad on üldise seltskondliku tegevuse rohkuse tõttu koormatud, mistõttu nad ei suuda palju pühendada õpiringide üritusiks. Kuid siiski ei puudu teatav alus ka neil õige paljudel kurtmistel, et suur osa kohalikke haritlasi ja vastavate võimetega isikuid hoidub eemale või teeb isegi takistusi õpiringide tegevusele. Võõrastavana tundub, et seesuguseid etteheiteid langeb (vahel, jah, teenitult!) ka õptajaile. (Muidugi tuleb siin tihti arvestada ka teatavaid liialdusi ja küsimuse võõriti mõistmist, nii näiteks juhul, kus keegi teine haritud jõud kurdab, et õpetajad ei võta õpiringi juhtimist endale, kuna see kurtja

ise aga seda „ei kavatsengi.“) Igal juhul on juhtimise küsimus üks olulisimaid.

Sellele raskusele liitub tihti aga vastavate huvidega isikute üldine vähesus või tihti ka huvide puudus ja ükskõiksus, mis on tingitud mitmes. asjaoludest, nagu näit. kultuuriliste traditsioonide vähesus või puudumine koha peal, mitmesugused segavad välismõjud (eriti aleveis, linnades jm.), kogemuste puudumine noortel jne.

Edasi on väga oluliseks puuduseks ja raskuseks vajaliste allikmaterjalide (kirjanduse) ja töökavade vähesus või puudumine, mis korduvalt juhib tähelepanu olulisele vajadusele — vastavate summade suurendamiseks ja juhtiva keskuse tõhusamaks väljakujundamiseks.

Märkmeis on toodud terve rida soovivaldusi vastava kirjanduse ja töökavade osas, samuti korduvalt märgitakse vajadust kohalike tegelaste täiendamiseks-instrueerimiseks vastavate kursuste, päevade, radioloengute jne korraldamise näol jne. Üldiselt vajavad õpingid võimalikult sagedamat konsulteerimist ja konkreetseid, praktilisi juhtnõore tegevuse kaasas. Soovitakse õpiringidele ka järjekindlamat ajakirja jne.

Kuigi õpiringide töö ei ole oluliselt olenev ainult majanduslikest võimalusist, väärivad siiski ka need rohkesti tähelepanu, eriti vastava kirjanduse hankimise mõttes, milleks peetakse üldiselt tun-

nustavalt vajaliseks sellekohase laenuraamatukogu olemasolu Eesti Haridusliidu juures. Kuid õpingidel on ka teisi majanduslikke vajadusi, milleks on vajaline ja põhjendatud vastavate summade ettenägemine seltside eelarvete korras. Need juhtumid, kus õpingid oma sissetulekud hangivad pidude ja muude seesuguste ettevõtete teel, on vähesed ja teiseks — neid ei saa pidada väga soovitavaiks, esiteks õpingide endi seesmise tööedukuse seisukohalt ja teiseks arvestades sellelaadsete ettevõtete niigi suurt rohkust. Majanduslikest asjaoludest õpingide tegevuses üheks olulisimaks on vastavate tööruumide küsimus. Enamasti puuduvad veel õpingidel vastavad eriruumid, mis võimaldaksid mitmekesiselt ja korralikult õpingitööd arendada, tihti on kooskäimise ruumid väga puudulikud, vahel need isegi takistavad õpingitööd.

Alljärgnevalt iseloomustavamaid väljavõtteid õpingide juhatajate mõtteavaldustist.

K. L.

„Töö oli üldiselt edukas.

Takistava ja raskendava asjaoluna andis end tunda otstarbekohase õppe- raamatu puudumine (lavakunsti alal K. L.) Õpingide töö elustamise ja arendamise seisukohalt on tähtis, et edaspidi ilmuks otseselt õpingidele koostatud õpikuid, mille järele õppimiseks oleksid välja töötatud ka täpsed ja head õpingikavad. Ka tuleks panna rõhku mõnele tööle elustavale ja ergutavale asjaolule, näit. õpingi märgi sisseseadmine, õpingilasile tunnistuste andmine, vabatahtlike katsete korraldamine õpiaasta lõpul jms.

Töö meie õpingis viie õppeaasta jooksul on näidanud, et õpingiline tööviis on praegu parim aktiivse vabaharidustöö vahend, annab otstarbekohase korralduse juures häid tagajärgi, on väärt, et temale maksab jõudu kulutada, ning vajab edukamaks arenemiseks paremaid tingimusi.
(A. Kelder — L. Mõisaküla, Läänemaal.)

„Õping on läbi jõudmas raskeist alg- aastaist ja ringi ümber koonduvad ümbruskonna tublimad noored. See on eelduseks õpingi hoogsamaks tegevuseks järgneval tegevusaastal. Meie õpingist ollakse huvitatud isegi 10—12 km. kaugusel, kuid ei ole vähe ka neid, kes kadetsevad ja meile otse suuremat surma soovivad ja igal võimalusel ringi katsuvad õonestada. Kuid nimetatud õping on noorte oma algatus, ei saa peaorganisatsioonigi nuriseda, vaid katsub ringi võimalust mööda toetada.“

(E. Kallas — Rannu, Tartumaal.)

„Õpingi töö on kujunenud täiesti stabiilseks, töövõtted on välja arenenud ja õpingi ümber on koondunud kõik ümbruse arenemisvõimelisemad noored. Oleks soovitatav, et iga noorteühing oma talvises töös rakendaks õpingilist tööviisi kui tagajärjekaimat töömoodust.

Väga soovitav on Lõuna-Eestisse avada rahvaülikool, kus valmiks juhtivaid jõude õpingidele. Ka võiks koondada igast noorteühingust vähimalt ühe esindaja vastavatele kursustele, et noorteühingute töö muutuks senisest sisukamaks. Kirjavahetus Soomega ja teiste õpingidega on väga teretulnud.

„Arenegus“ võiks avada õpingide erinurga.“

(Al. Ivask — Adiste, Võrumaal.)

„Õpingi töö jäi hooletusse, kuna liikmed ja juhid olid koormatud üleriiklike aktsioonide teostamisega ja ka osavõtjad ja juhid on ikka ühed ja samad isikud.

1) Meie nurk vajab lektoreid (igal alal) ja võimalikult odavatasuliselt.

2) Õpetajad ei jõua üksi edukalt seltskonnatööd teha, kuna koha peal teisi haritlasi ei ole, kel oleks ka kutsumust töötamiseks üldsuse kasuks.

3) Õpingiline töömeetod on hea ja liikmeile huvitav; edaspidi on kavatsus süsteematiliselt tööd korraldada.“

(Edg. Raudsepp — Tobrovo, Petserimaal.)
(Järgneb.)

Õnnestunud loengute seeria Assamalla.

Assamalla seltskondlikud organisatsioonid ühise ettevõtte ja koolijuhataja A. Traks'i aktiivsel eestvõttel korraldasid koha peal k.a. veebruari-, märtsi- ja aprillikuu vältel rea populaarteaduslikke loenguid, kusjuures saadi välistoetust Haridusministeeriumilt, Eesti Haridusliidult ja Viru Maavalitsuselt. Hoolimata mitte väga laialdasest ringkonnast on osavõtt loenguist olnud pidevalt võrdlemisi elav, kohati — loengute sarjas korraldatud eriohtute puhul — on see tõusnud kuni 200-ni.

Loengute sarjas käsitleti järgmisi teemasid ja korraldati allpool toodud eriohtud:

11. II — 1) „Rahvahariduse ülesanded tänapäeva ühiskonnas.“ 2) „Tundkem oma kodumaad!“ (Valguspiltidega.) Esines konsulent Karl L a a n e.

Assamalla koolimaja Viirumaa. Ehitatud 50 a. tagasi.

12. II — 1) „Mida võiksime õppida venasmaalt Soomelt“, 2) „Matkalt hõimumaal.“ (Valguspiltidega.) Konsulent Karl L a a n e.

18. II — „Kirikumuusikast“ kirikuõpetaja J. Hiie mets.

19. II — „Õigusteadlike küsimusi: perekonnaelu, abielulahutus, päranduse jagamine jne.“ Advokaat F. Huik.

21. II — „Usulised tegelased.“ Õpet. kand Peeter S ä r g a v a.

3. III — 1) „Raamat ja selle lugemine.“ 2) „Ülevaade raamatu ja eesti kirjanduse ajaloost.“ (Valguspiltidega.) Konsulent Karl L a a n e.

5. III — 1) „Õigusteaduslike küsimusi: lepingud, süüdistused jne.“ 2) „Raamatu-

pidamine, palvekirjade koostamine, tempelmaks jne.“ Advokaat F. Huik.

15. III — „Kiriku kord.“ Õp. J. Hiie mets. Kirikulaulude õppimine.

18 III — „Kuidas kasvatada lapsi armastama oma kodu ja töötama kodumaa hüvanaguks.“ Mag. L. Tuulse.

19. III — Rahvaõhtu. Kõnelesid: 1) Jaan Roos: „Rahvusideoloogiast kui loova töö ja kultuuri tegurist.“ 2) Ida J ä r v: „Mis osa on etendanud laul ja muusika rahvustunde arendamises.“ Soololaule, meeskoori ettekandeid jne.

23. III — „Olulisemaid vigu ja eksisamme õigekirjutamises.“ — Dir. N. J ä n e s.

25. III — „Isiksuse väärtus ühiskonnas.“ Koolijuhataja A. Traks.

26. III — „Maateater ja rahvamajad.“ Konsulent Elmar Oja.

1. IV — „Kuidas toimub tänapäeval

kutsevalik.“ Tallinna linna kutsevaliku nõunik Vold. Pirsko.

2. IV — Noortepäev. Esinesid: 1) konsulent Karl L a a n e: „Noorsoo enesearendus ja isetegevus väljaspool kooli.“ 2) Nõunik Vold. Pirsko: „Noorsugu ja kutsevalik.“ Pealeselle laule ja muusikapalu noortelt.

16. IV — Seltskondlik kohus alkoholi üle.

Edasi järgneb loenguid tervishoiu küsimist, millest kõneleb Tamsalu jaoskonna arst dr. V. Tilt ni.

Läbirääkimisist osavõtt on olnud üldiselt elav. Laupäeviti on loenguile järgnenud rahvatantsude harjutused.

Ülevaade E. Haridusliidu poolt korraldatud kursustest möödunud tegevusaastal.

Möödunud tegevus- ja eelarve aasta vältel on Eesti Haridusliit jatkanud järjekindlalt mitmesuguste loengute, kõnede ja päevade korraldamist ja tutvumist vabaharidustöö tegelike oludega kohtadel ning konsulteerinud õpiringe ja jälginud tegelikku tööd töökoosolekuil õpiringides.

Tegevusaastal on liidu ülesandeks esinenud 40 lektorit, kelle esinemiste koguarv on 271, kusjuures on peetud 403 loengut, 591 loengutundi 27922-le kuulajale. Keskmise kuulajate arv loenguühul oli 99. Kuna E. Haridusliit korraldab ka töölisharidustööd, siis on püütud võimaluste piires juhtida vastavaid loenguid ka tööstusrajoonidesse, kus on tegevusaastal esinenud 10 lektorit 67 juhul 5952-le kuulajale.

Maakondade järgi korraldati loenguid järgmiselt: Harjumaal — 69, Tartumaal — 36, Pärnumaal — 35, Tallinnas — 33, Läänemaal — 20, Valgamaal — 16, Virumaal — 16, Järvamaal — 13, Petserimaal — 12, Võrumaal — 11, Viljandimaal — 10, Saaremaal — 0.

Loengute korraldamisel on püütud korraldada rohkem loenguid neis maakondades, kus eelmisel aastal on korraldatud loenguid vähemal arvul.

Hariduskonsulentide töö statistikat.

Möödunud tegevusaastal on Eesti Haridusliidu konsulentidel olnud kokku 205 eriesinemist, mil on esinetud 324 loengu või kõnega üle 20.000-le (20212) kuulajale, mis teeb keskmiselt 99 kuulajat esinemise kohta. Siinjuures on suuremateks kuulajate arvudeks olnud 800 (Viljandimaal, Kabala Haridusseltsi 15. aastap. puhul) ja 400 kuulajat, tavalisel ringreisiloengul (Järvamaal, Türi Töölisühingus).

Üldiselt on huvi loengute vastu olnud õige elav; eriti osavõturohked on need olnud Harjumaal, Läänemaal (Hiiumaal) ja Petserimaal.

Karl Laane'l on olnud kokku 69 esinemist, 102 loenguga, 143 loengutundi 6905-le kuulajale.

Haldur Lepamäe'l on olnud kokku 29 esinemist 74 loenguga, 113 loengutundi 3179-le kuulajale.

Elmar Oja'l on olnud kokku 40 esinemist 67 loenguga, 133 loengutundi 4683-le kuulajale.

Paul Vahi'l on olnud kokku 47 esinemist 81 loenguga, 105 loengutundi 5445-le kuulajale.

Kõne- ja konsulteerimisringreisidel ning komandeeringuil olid liidu hariduskonsulentid tegevusaasta jooksul üldse 494 tundi, mis teeks välja 21 ööd-päeva kõnelemist.

Teemade valikult on esinemised olnud mitmekesised. I. Kõige rohkem on olnud esinemisi vabaharidustöö küsimuste alalt — 128 esinemist, kusjuures oli loenguid järgmistel teemadel: 1) Rahvahariduse ülesanded tänapäeval — 59, 2) Vabaharidustöö osa rahva arengus — 13, 3) Vabaharidustöö ja rahva vaimus — 7, 4) Õpiringide osa vabaharidustöös ja nende töökorraldus — 13, 5) Tähtsamad vabaharidustöö avaldusvormid — 7, 6) Vabaharidustöö osa rahvakultuuris ja õpetajate ülesanded selles — 3, 7) Seltskondlik tegevus ja vabaharidustöö — 9, 8) Vabaharidustöö tööstuskeskustes — 5, 9) Vabaharidustöö tähtsus maatöölisele ja selle võimalusi, 10) Ametiühingute vajadusi vabaharidustöös ja muud.

II. Eesti kirjanduse ja raamatupropaganda alalt — 71 esinemist järgm. teemadel:

1) Rännul eesti kirjandusliku tänapäevani — 25, 2) Raamatukultuuri alussambana — 26, 3) Raamatukultuurikandjana ja haridustegurina — 12, 4) Raamat tänapäeval 5) Eesti kirjanikke ja uuemat ilukirjandust — 5, 6) A. H. Tammsaare omakultuuri kandja — 2, 7) Milleks ja kuidas lugeda teaduslikku kirjandust.

III. Noortele eriti oli 3 esinemist järgm. teemadel: 1) Noorte ülesanded ja võimalused enesearendamises — 3, 2) Kuidas võiks arendada noorteühingu tegevust — 1, 3) Noorte organisatsioone koolis ja väliskooli org-id elus.

IV. Kodumaa tundmaõppimise alalt on 58 esinemist järgm. teemadel: 1) Kodumaa kõneleb — 28, 2) Matk paljuigatsetavasse Lõuna-Eestisse — 11, 3) Eesti iseseisvus ja kultuuriline pale — 10, 4) Muistne Varbola linnus väljakaevamiste järgi — 4, 5) Muinasaeg Eestis — 4, 6) Esimene Eesti välissaatkonna tegevus 1918. aastal.

V. Maateatri ülesandest tänapäeval oli esinemisi 10 juhul.

VI. Mitmesuguseid teemasid oli 70 korral: 1) Pilte Lääne-Euroopast ning lähedalt ja kaugelt — 27; 2) Matk hõimumaal Soomes — 8, 3) Hõimutöö mõte ja ülesanded — 3, 4) Umbrohud ja nende tõrje — 3, 5) Kodukaunistamine, 6) Milleks ja kuidas teostame omakultuuri, 7) Miks austame emasid, 8) Rahvaülikooli osatähtsus vabaharidustöös, 9) Otstarbekohasest elamukultuurist, 10) Õigusteadus igapäevases elus, 11) Väärnähted perekonnas, abielulahutused, 12) Kuidas kasvatada lapsi armastama kodu ja töötama kodumaa hüvanguks, 13) Olulisimaid vigu ja eksisamme õige kirja kirjutamises, 14) Isiksuse väärtus ühiskonnas ja muid.

Tartu Eesti Noorsoo Selts 40-a.

25. ja 26. märtsil toimusid Tartu Eesti Noorsoo Seltsi 40 a. juubelipidustused. Pidustused algasid laupäeva õhtul mälestusteemistusega Peetri kirikus, kus jutlustas piiskoplik vikaar J. O. Lauri Otepäält, algliturgia pidas õpetaja J. Taul.

Pühapäeva õhtul oli „Vanemuise“ saalis aktus, mille avasõna ütles juubeli peakomitee liige A. Tõllasep. Ülevaate seltsi tegevusest andis esimes E. Tõnismäe. Aktusekõne pidas juubeli peakomitee liige J. Tork. Selts sai rohkete suuliste ja kirjalike tervituste osaliseks. Aktuse lõpetas juubeli peakomitee liige dr. F. Lepp.

Aktusel esines seltsi segakoor E. Ainomäe juhatusel ja 2. diviisi orkester. Juubeli puhul selts on valinud auliikmeiks end. esimehe piiskop H. B. Rahamäe, asut. liikme praost B. Steinbergi, riigivolikogu liikme L. Johansonit ja end. esimehe dir. J. Tork'i. Üheksale liikmele anti seltsi teenetemärgid.

Aktusele järgnes samas juubelpidu. Esitati ettekandeid kõnekoorilt, klaveril ja viiulil; rahvatantse — T. E. N. S. rahvatantsu rühmalt; deklamatsioone; vene tantsu ja sportlikke ettekandeid.

Õpiringide aasta-aruanded

talvise tegevushooaja lõppedes palutakse esitada võimalikult ühes vastavate tööd iseloomustavate materjalidega, õpiringide keskuses E. H-liidu juures võimalikult kohe pärast tegevushooaja lõppu, hiljemalt 15. maiks s.a. Vastavad aruandebanketid ühes ringkirjaga saadeti kõigile registreeritud (ka eelmisel aastal) õpingidele. Et ülevaade õpingiliste ürituste olukorrast saaks täpsem, palutakse aruanded esitada kõigil, ka neil, kelle tegevus mõningail põhjusil ei ole vahest saanud olla küllalt edukas. Aruandelehti võib soovi korral veel saada E. H.-liidust.

Töö premeerimisest osavõtnud õpingidel tuleb esitada vastavad kokkuvõtted ja lisamaterjalid samuti 15. maiks.

Üleriigilised õpingidepäevad jälle sügisel.

Arvestades eeloleval suvel toimuvaid rohkearvulisi üleriigilisi ettevõtteid, on otsustatud ka käesoleva-aastased üleriigilised õpingidepäevad korraldada enne uue tegevushooaja algust sügisel, arvatavasti septembri lõpp-päevil. Lähem kava, koht

ja aeg on veel selgumisel ja tehakse asjahuvilistele edaspidi teatavaks. Õpiringide tegelasil, kel on kavatsus nimet. päevadest osa võtta, palutakse oma soovidest teatada lähemal ajal Eesti Haridusliitu.

Soome õpingidepäevad Tamperes.

Järjekordselt 17-nd ülesoomelised õpingidepäevad korraldatakse eeloleval suvel Lääne-Soomes, Tamperes, 7., 8. ja 9. juulil. Õpingipäevade korraldamine on Soome õpingidelikumise arendamises kujunenud juba juurdunud traditsiooniks, suutes tublisti kaasa aidata nende vabaharidustöö avalduste tihendamiseks. Huvi nende päevade vastu tavaliselt on elav, osavõtjaid eelmisel aastal Vaasas korraldatud Soome õpingidepäevist oli üle 600. Osavõtjaid päevadele läheb seekord arvatavasti ka Eestist.

Riisipere õpiring Soome-matkale.

ÜENÜ Riisipere osak. õpiring, kes käesoleval aastal on arendanud peale muu ka intensiivset kirjavahetust ühe Soome õpiringiga, kavatses korraldada k.a. juulis ühise matka Soome, külastades ühtlasi ka ülesoomelisi õpingidepäevi Tamperes 7.—9. juulini.

Loenguid Kesk-Eestis.

E. H-liidu konsulent Karl Laane korraldas 19.—27. märtsini s.a. järjekordse loengringreiisi Viljandi-, Pärnu- ja Lääne-maal, külastades järgmisi kohti: Villevere Lugemising, Kaansoo algk., Vändra Naisselts, Viluvere H-s., Kergu H-s., Eidapere H-s. ja Valgu h-s. „Valgus“, kuna Velisel ja Vigalas jäid loengud pidamata levinud haiguste tõttu. Loenguil käsitleti maa kultuurielu küsimusi ja anti põgus ülevaade meie rahva kultuurilisest arengust ajaloo vältel ja kodumaa vaatamisväärsusist valguspiltide abil. Huvi loengute vastu on olnud üldiselt võrdlemisi elav, ulatudes kohati üle 300.

Järjekordne loengringreis Saaremaal.

Ühenduses Torgu Lauu- ja Muusikaseltsi 20. aastapäeva pidustustega 16. apr. s.a. korraldas E. H-liidu konsulent Karl Laane sellele järgnevalt loengringreiisi ja seltside konsulteerimise, peatudes Saaremaal ja Muhu saarel.

Kas olete juba tellinud »ARENG'U«?

Teadaanne.

Asemikekogu koosoleku otsusel 5. jaan. s.a. lõpetas E. Haridusliit 5. apr. s.a. Teatritarvete lao ülalpidamise.

Liit asutas Teatritarvete lao üle 10 aasta tagasi liidu liikmeks olevate seltside tungival soovil ja arendas seda kuni käesoleva aastani, pidades esijoones silmas oma liikmeskonna ja tarvitajaskonna huvisid, olles tihedas kontaktis meie loovate jõududega näitekirjanduse alal. Tihe ja vahenditu kontakt loovate jõudude ja tarvitajaskonna vahel võimaldas liidu teatritarvete laol tõusta tooniandjaks näitekirjanduse levitamisel ja olla seega kasulik mõlemale poolele.

Liidu tegelaskond on püüdnud igati hoolitseda meie algupärase näitekirjanduse arendamise eest, milleks korraldas rea näidendite võistlusi küllaltki tunnustusväärsete tulemustega, nagu on seda H. Vuolijoe „Koidula“ ja A. Mälgu „Vaesemehe ututall“. Kirjanikkonnale väärilise tasu võimaldamiseks ja samal ajal maa seltside vabastamiseks autorihonoraaride maksmisest võttis Majandusministeerium selleks summa riigi eelarvesse E. Haridusliidu tegelaste ettepanekul.

Ulatuslikku ja mõjuvat tegevust sai E. Haridusliit avaldada ainult kõigi oma kaastööliste ja liikmete heatahtlikul kaasabil ning suhtumisel. Selle tegevuse lõpetamise puhul palub E. Haridusliidu juhatus kõiki, kes aitasid kaasa Teatritarvete lao tõhusale arengule, võtta vastu liidu südamlik tänu.

Et ei kaoks tehtud töö ega hävineks senised saavutused, selleks asutati liitu koondunud organisatsioonide tegelaste poolt kooperatiivühing „Tarvik“, kellele liit andis üle oma Teatritarvete lao tegevuse jätkamiseks, seni üldist tunnustust leidnud põhimõtete alusel jäädes ise k.ü. „Tarviku“ suurimaks osanikuks.

Liidu juhatus palub ja soovitab kõikidele senistele kaastöölistele sama sooja suhtumist k.-ü. „Tarvikule“, nagu see sai osaks E. Haridusliidu Teatritarvete laole.

Eesti Haridusliit.

Võttes üle E. Haridusliidult Teatritarvete lao ja asudes selle väärtusliku tegevuse jätkamisele, palub kooperatiivühing „Tarvik“ kõigi seniste kaastööliste ja tarvitajaskonna sama usaldust, mis sai osaks E. Haridusliidule. K.-ü. „Tarvik“ püüab oma poolt rakendada kõik oma võimed ning oskuse üldise kultuuri ning eriti teatrihuvilise seltskonna teenistusse.

Kõige austusega

K.-ü. »Tarvik«

Aprillikuul 1939. a.

Edukaks ja otstarbekohaselt korraldatud vabaharidustöök on vajalised vastavad teadmised,

käsiraamatud ja töökavad.

Õpiringidele ja vabaharidustegelastele soovitab Eesti Haridusliit järgmisi väljaandeid:

Ajakiri „Arenng“ — toob järjekindlalt vajalisi kirjutisi ja juhiseid vabaharidustöö mitmekesiselt aladelt ning kajastab selle tegelikke tulemusi üldiselt ja kohtadel. „Arenng“ igale vabaharidustegelasele ja tegevusringile!

Seniseid „Arenngu“ aastakäike on võimalik saada á Kr. 2.—, samuti varem ilmunud „Vabaharidustöö“ aastakäike:

1927—1931. a. brošüüritult Kr. 4.—, köites Kr. 5.—

1932. a. brošüüritult Kr. 1.—, köites Kr. 1.50

Eriväljaandeist, juhiseist ja kodukordadest soovitame järgmist:

E. Kubjas: „Õpingid“. Õpingide käsiraamat	Kr. —.50
N. Ruus: „Kuidas õpiringi ellu kutsuda“	„ —.10
N. Ruus: „Õpingide juhataja“	„ —.10
Õpingide kodukord	„ —.05
N. Ruus: „Haridusolud Taanis“, sisaldab ülevaate taani mitmeti huvitavatest vabaharidustöö oludest	„ 1.50
J. Ruus, A. Meikop, R. Rytter, L. Hannuksela: „Rahvaülikoolid meil ja mujal“ tutvustab lugejaid rahvaülikoolide senise arengu ja ilmega	„ —.50
Ev. Vender: „Näitekohtute korraldamisest“	„ —.10
Teatringi kodukord	„ —.10
J. Talpsepp: „Režiitehnikast“	„ —.10
Seltsi kodukord	„ —.15
Haridusliku seltsi normaalpõhikiri (uutele nõuetele vast. redigeerit.)	„ —.05
Ühingute ja nende liitude seadus ja koosolekute seadus seletustega	„ —.10
E. Kubjas, Ed. Laugaste, J. Tõlp: „Ühislauluvara“ 3. trükk	„ —.25

ÕPIRINGIDE TÖÖKAVU:

1. R. Kangro-Pool: Seltskondlik kasvatus	Kr. —.10
2. J. Kents: Eesti maateadus	„ —.10
3. Karl Otto: Häädamine	„ —.10
4. Albert Üksip: Lavakunst	„ —.10
5. Aleksis Prima: Aiandus	„ —.10
6. A. Juhanson: Põldtaimekasvatus	„ —.10
7. K. Randma: Talumajapidamise korrastus	„ —.10
8. Aug. Muuga: Eesti loomakasvatus	„ —.10
9. A. Juhanson: Maaparandus ja heina-karjamaakultuur	„ —.10
10. Karl Laane: Eesti Kirjandus (Kava ühes tööjuhustega)	„ —.25
11. Jaan Rummo: Kõneoskus	„ —.10
12. A. Juhanson: Põllutööriistad, maaharimine ja väetusõpetus	„ —.10
13. E. Susi: Eesti ajalugu	„ —.10
14. Alfred Saul: Pärivus	„ —.25
15. A. Elango: Kodune kasvatus	„ —.10
16. R. Paris — K. Laane: Kodukorraldamine (Ühes juhustega töökorralduseks)	„ —.25
17. M. Mihkla: Eduard Vilde elu ja looming	„ —.10
18. A. Rannes: Rahvamajanduse õpetus	„ —.25

Eesti Haridusliit.

Tallinn, Uus 2—2 Telefon 452-64

